

Linjiila Iisaa mo Matta winndi

*Haala maamiraaɓe Iisaa
(Lukka 3.23-38)*

¹ Inan binndi kollooji inde maamiraaɓe Iisaa Almasiihu, dimaado ley lenyol Daawda, taan Ibrahiima:

² Ibrahiima rimi Isiyaaka.

Isiyaaka rimi Yaakuuba.

Yaakuuba rimi Yahuuda e minyiraaɓe muudum.

³ Yahuuda rimi Fares e Sera. Been ngoni ɓe o rimdi e Tamar.

Fares rimi Hesruuna.

Hesruuna rimi Aram.

⁴ Aram rimi Aminadaabu.

Aminadaabu rimi Naasuuna.

Naasuuna rimi Salmon.

⁵ Salmon rimi Bo'as, mo o rimdi e Rahabu.

Bo'as rimi Obet, mo o rimdi e Ruttu.

Obet rimi Yesa.

⁶ Yesa rimi Daawda kaananke oon.

Daawda rimi Suleymaana. Oon woni mo o rimdi e dee Uriya-no.

⁷ Suleymaana rimi Robo'am.

Robo'am rimi Abiya.

Abiya rimi Asa.

⁸ Asa rimi Yosafat.

Yosafat rimi Yoram.

Yoram rimi Usiya.

⁹ Usiya rimi Yotam.

Yotam rimi Akas.
Akas rimi Hesekiya.

¹⁰ Hesekiya rimi Manasa.

Manasa rimi Amon.
Amon rimi Yosiya.

¹¹ Yosiya rimi Yekoniya e minyiraaḅe muudum.
Dum hawrii e jamaanu mo Alhuudiyankooḅe
njaalanoo, njaaraa Baabiila.

¹² Caggal 6e njaaraama Baabiila,
Yekoniya rimi Seyaltiyel.
Seyaltiyel rimi Sorobabel.

¹³ Sorobabel rimi Abiihudu.
Abiihudu rimi Eliyakim.

Eliyakim rimi Asoro.

¹⁴ Asoro rimi Sadok.
Sadok rimi Akim.
Akim rimi Eliyuda.

¹⁵ Eliyuda rimi Eliyasar.
Eliyasar rimi Mattan.

Mattan rimi Yaakuuba.

¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufi, jom suudu
Mariyama.

Mariyama woni inna Iisaa bi'eteedo Almasiihu
oon.

¹⁷ Ndelle dum hawrii e jamaanuujii sappo e nay
illa Ibrahiima faa yottii Daawda. Illa e Daawda
faa yottii nde Alhuudiyankooḅe konanoo njaaraa
Baabiila ndeen fu, wo jamaanuujii sappo e nay
hawrata. Woodi du, illa nde Alhuudiyankooḅe
konanoo njaaraa Baabiila faa garol Almasiihu
ndeen, wo jamaanuujii sappo e nay hawrata.

Haala rimeede Iisaa Almasiihu
(Lukka 2.1-7)

¹⁸ Inan no Iisaa Almasiihu rimiraa: Mariyama inniiko oon wo kaɓɓanaado Yuusufi. Ammaa fadde makko e suddeede, tawi o reedirii saabe baawde Ruuhu Ceniido. ¹⁹ Yuusufi kaɓɓando mo oon wo neddo ponnditiido, yidaa semtinde mo, aniyake fiirtude kaɓɓal ngaal e suuraare. ²⁰ Nde o miilotonoo dum ndeen, maleyka Joomiraado wari to makko ley koydol, wi'i mo:

—Yuusufi, taan Daawda, taa hulu ɓaɗude Mariyama, sabo binngel ngel saawi ngeel e Ruuhu Ceniido yuuri. ²¹ O rima biddo gorko. Inndiraa mo Iisaa, sabo wo kanko hisinta yimɓe makko e hakkeji muɓɓen.*

²² Dum fuu, dum wadii faa haala ka Laamdo yottini annabaajo kaan tabita nde wi'unoo:

²³ «Surbaajo mo anndaa gorko reedan,
rima biddo gorko.

O inndirte Imanuwel.»†

Maanaa innde ndeen wo: «Laamdo ina wondi e meeden».

²⁴ Nde Yuusufi finunoo ndeen, wadi no maleyka Joomiraado wi'iri dum noon. O ɓaɗi Mariyama, ²⁵ ammaa o wondaay e muudum faa rimi biddo gorko. Yuusufi inndiri biddo oon Iisaa.

2

No jom'en anndal ngardi faa ndaara Iisaa

¹ Iisaa rimaama Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en anndal yuuri

* **1:21** Innde Iisaa ndeen, e ley Ibraninkoore wo Yoosuwa. Inde fiirta «Joomiraado wo kisinoowo». † **1:23** Esaaya 7.14.

lettugal, ngari Urusaliima. ² Nde 6e ngarnoo ndeen, 6e mbi'i:

—Toy kaananke Alhuudiyankoo6e dimaado joonin oon woni? Min nji'ii hoodere makko 6angii lettugal, min ngarii sujidande mo.

³ Nde Hirudus kaananke oon nannoo dum fu, huli, kam e yim6e Urusaliima fuu. ⁴ O noddi hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta 6een fuu, o yami dum'en toy Almasiihu oon jeyi rimeede. ⁵ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabo inan ko annabaajo winndunoo:

⁶ «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya, tannyoral a wanaa wuro famaro hakkunde gure Yahuudiya mawde deen.

Sabo ardotoodo yuuran e maada, garoowo faa dura yim6e am, Israa'iilankoo6e.»*

⁷ Ndeen Hirudus noddi jom'en anndal 6een e cuncukka, yami 6e wakkati mo hoodere ndeen 6angi. Be paamini mo. ⁸ Caggal duum, o neli 6e Baytilaama. O wi'ii 6e:

—Njehee, kumpitowodon kabaaru cukalel ngeel faa tannyoron. Si on nji'ii ngel fu, ngaron kumpiton kam faa miin du mi yaha, mi sujidanowa ngel.

⁹ Nde 6e nannoo ko kaananke oon haali duum ndeen, 6e ndilli. Hoodere nde 6e njiinoo lettugal ndeen ardi 6e yaade. Nde ardi 6e faa nde yottii do cukalel ngeel woni doon, de nde darii. ¹⁰ Ko 6e nji'i hoodere ndeen duum, 6e ceyii seyo mango sanne. ¹¹ Be naati ley suudu nduun, 6e nji'i cukalel ngeel e inniigel Mariyama. Be kippii e

* **2:6** Mika 5.1.

leydi, 6e cujidani ngel. Be njaltini gineeji ma66e, 6e teddiniri ngel kanje e sii uurdi mbelndi e dakke uurde bi'eteede miiri. ¹² Caggal duum, Laamdo gongini 6e ley koydol taa 6e njeccoo to Hirudus. Ndelle 6e kootiri leydi ma66e laawol gonngol.

No Yuusufi doggiri suudowii leydi Misira

¹³ Nde jom'en anndal 6een ndillunoo fu, ma-leyka Joomiraado wari e Yuusufi ley koydol, wi'i dum:

—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muudum, ndogga njahaa Misira. Keddofaa toon faa nde mbi'oymaami ngartaa. Sabo Hirudus filoto cukalel ngel faa wara ngel.

¹⁴ Yuusufi ummii jemma, hooyi cukalel ngeel e inniigel, de 6e ndilliri Misira. ¹⁵ O heddi toon faa Hirudus maayi, faa haala ka Laamdo yottini annabaajo kaan tabita nde wi'unoo:

«Mi noddii biyam wurtoo ley Misira.»†

No Hirudus wardi sukaabe Baytilaama

¹⁶ Nde Hirudus faamunoo jom'en anndal 6een njambake dum ndeen, tikki sanne. O yamiri cukaloy ngoroy Baytilaama e dakkol muudum fuu mbaree, gilla keccoy faa ngadukoy duubi didi. O wadii dum fodde wakkatiiji di jom'en anndal 6een kokki mo diin. ¹⁷ Noon haala ka annabi Yereimiya haalnoo kaan tabitiri nde wi'unoo:

¹⁸ «Wullaango nanaama ley wuro Rama,

bojji e umaali duudfi:

Rahiina‡ ina woya cukaloy muudum,

† **2:15** Hoseya 11.1. ‡ **2:18** Rahiina woni jom suudu Yaakuuba mo yim6e Israa'iila njogorii hono inna mu66en.

jaɓaay berndem waaltinee, sabo koy keddaaki.»§

No Yuusufi wartiri leydi Israa'iila

¹⁹ Caggal maayde Hirudus, maleyka Joomiraado wari e Yuusufi to leydi Misira toon e ley koydol, ²⁰ wi'i dum:

—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muudum, njeccodon leydi Israa'iila, sabo yidunooɓe warude suka oon been maayii.

²¹ Yuusufi ummii, hooyi cukalel ngeel e inni-igel, ɓe kooti leydi Israa'iila. ²² Ammaa o nanii Arkalaawu loomtii bammum Hirudus, laamake leydi Yahuudiya, de o huli yahude toon. O sappaa e ley koydol faa o yehi leydi Galili. ²³ O hodowi wuro wi'eteengo Nasaraatu. Noon dum laatorii faa ko annabaabe mbi'unoo dum tabita: «O wi'ete Nasaraatuujo.»

3

No Yaayaa waajorii

(Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

¹ E jamaanu oon, Yaayaa lootoowo lootagal batisima ɓangi. Imo gooyna ley ladde Yahuudiya, imo wi'a:

² —Tuubee, sabo laamu Laamdo ɓadake.

³ Oon woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wi'unoo:

«Daande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraado,
ndartinee dati makko!»*

§ 2:18 Yeremiya 31.15. * 3:3 Esaaya 40.3.

⁴ Yaayaa ina ɓornii kaddungal canyiraangal leebi geeloodi, ina haɓɓii kaɓɓorgol nguru. Nyaamdu makko wo baɓɓatti e njuumndi ladde. ⁵ Yimɓe yuuri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji gooruwol Urdun fuu, ngari to makko. ⁶ Iɓe kaalta hakkeoji maɓɓe, de Yaayaa ina loota ɓe lootagal batisima† ley gooruwol Urdun.

⁷ Ko o yi'i Farisa'en e Saduki'en heewɓe na ngara faa lootee lootagal batisima duum, o wi'i dum'en:

—Onon ɓiɓɓe bolle! Moy sappani on ndogon tikkere Laamɗo waroore? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubugol. ⁹ Taa koolodon on kisan saabe wo on taaniraaɓe Ibrahiima. Sabo mido wi'a on: Laamɗo ina waawi waylitinde kaaye de laato ɓiɓɓe Ibrahiima! ¹⁰ Joonin, jammberere yeptaama faa soppa dadi ledde. Ndelle, lekki fuu ki rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe, soppete, faddee ley yiite.

¹¹ Miin, ndiyam lootirammi on batisima faa hollita on tuubii. Ammaa garoowo caggal am oon, kam ɓuri kam baawde. Mi fotaay fay ɓortude dum pade muudum. Oon lootirta on batisima Ruuhu Ceniido e yiite. ¹² O segilake faa o yaroo nyaamri makko faa laaɓa. O hawrundura nyaamri makko ley beembaal, de nyaande ndeen o wuldan dum yiite nge nyifataa.

*No Iisaa lootiraa lootagal batisima
(Marku 1.9-11, Lukka 3.21-22)*

¹³ Wakkati oon, Iisaa yuuri Galili, wari gooruwol Urdun to Yaayaa, faa Yaayaa loota dum lootagal

† **3:6** Do wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

batisima. ¹⁴ Ammaa Yaayaa muuyi salaade d̄um, wi'i mo:

—Aan haani lootude kam. De noy ngardataa to am, miin, faa mi loote?

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Accu d̄um laatoroo noon joonin, sabo noon kaanden hiḅḅinirde ko dartii fuu.

Ndeen o jaḅi. ¹⁶ Nde Iisaa lootanoo, ina wurtoo ndiyam d̄aam fu, wakkati oon pay kammu omtii. O yi'i Ruuhu Laamḁo ina jippoo hono wuugaandu, ina wara dow makko. ¹⁷ Wakkati oon du, daande yuuri dow kammu, wi'i:

—O woni Biyam mo korsinmi, mo ceyortoomi.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa

(Marku 1.12-13, Lukka 4.1-13)

¹ Wakkati oon, Ruuhu Laamḁo yaari Iisaa ley ladde, faa Ibiliisa jarriboo mo. ² Iisaa wadi balde capande nay ina suumii jemma e nyalooma fuu. Caggal d̄uum, o yolbi. ³ Ndeen, Jarribotooḁo oon ḅattitii mo, wi'i mo:

—Si a Bii Laamḁo, yamir kaaye de laatoo nyaamdu.

⁴ De Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan nedḁo wuurdata. Ko nedḁo wuurdata dey, wo e haala fuu ka Laamḁo haali.»*

⁵ Caggal d̄uum, Ibiliisa yaari mo Urusaliima ngalluure seniinde ndeen, darni mo dow to ḅuri toowde e suudu dewal mawndu, ⁶ wi'i mo:

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3.

—Si a Bii Laamdo, fittu njippodaa e leydi. Sabo ina winndaa: «Laamdo yamiran maleyka'en muudum njaɓɓe e juude muɓɓen taa koyngal maa fiyoo e hayre.»†

⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa katin: «Taa ndaartinda Laamdo, Joomiraado maa.»‡

⁸ Katin Ibiliisa yaari mo dow waamnde toownde sanne, holli mo laamuuji adunaaru fuu e darja muɓɓen, ⁹ wi'i mo:

—Mi hokkete dum do fuu si a hippake, a sujidanii kam.

¹⁰ Iisaa wi'i mo:

—Woddam Seydaani! Sabo ina winndaa: «Wo Laamdo Joomiraado maa kaandaa sujidande, kam tan kaandaa rewude.»§

¹¹ Ndeen Ibiliisa seli mo. Wakkati oon, maleyka'en ngari to makko, ina ngollana mo.

*No Iisaa fuddiri golle muudum ley Galili
(Marku 1.14-15, Lukka 4.14-15)*

¹² Nde Iisaa nannoo Yaayaa uddaama ley kasu ndeen, o yeccii leydi Galili. ¹³ Ammaa o joodaaki Nasaraatu katin, de o hodowi Kafarnahum wuro dakiingo maayo ley leydi Jabulon, kam e Naftali.

¹⁴ Dum wadii faa haala ka annabi Esaaya haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:

¹⁵ «Leydi Jabulon e leydi Naftali

dow laawol jahoowol maayo manngo,

caggal Urdun,

ley leydi Galili,

joonnde yimɓe ɓe nganaa Alhuudiya'en,

† 4:6 Jabuura 91.11-12. ‡ 4:7 Fillitagol Tawreeta 6.16. § 4:10 Fillitagol Tawreeta 6.13.

16 yimbe wonbe e nimre
nji'ii annoora mawdo.

Wuurbe e ley leydi nibbundi nimre maayde,
annoora yaynanii dum'en.»*

17 Gilla ndeen, Iisaa fuddi waajaade ina wi'a:
—Tuubee, sabo laamu Laamdo badake.

*No Iisaa noddiri taalibaabe arandeebe
(Marku 1.16-20, Lukka 5.1-11)*

18 Iisaa ina yaha hunnduko maayo Galili, de yi'i sakiraa be dido, Simon bi'eteedo Piyeer e sakiike mum Andre. Ibe padda filiiji maabe ley maayo ngoon. Wo be nanngoo be liyyi. 19 Iisaa wi'i be:

—Njokkee kam, mi wadan on filotoobe yimbe.

20 Wakkati oon be njoppi filiiji maabe diin, be njokki mo. 21 O yehi yeeso, o yi'i katin sakiraa be dido wobbe, Yaakuuba e Yuhanna, gibbe Jebede. Kam'en e baaba mubben Jebede ina ngoni ley laana, ina moyyintina filiiji mubben. O noddi dum'en. 22 Wakkati oon pay, be njoppi laana kaan, be njoppi baabiibe du, be njokki mo.

*No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe
(Lukka 6.17-19)*

23 Iisaa yiiltii ley leydi Galili fuu. Imo waa-joo e ley cuudi maabe baajordi, imo gooyna Kabaaru Lobbo haala laamu Laamdo, imo danna sii nyawuuji e male fuu. 24 Kabaaru makko sankitii ley leydi Siiriya fuu. Yimbe na ngadda nyawbe nyawuuji feere feere e male fuu to makko. Wobbe wo wondube e ginnaaji, wobbe jom'en dabidabiije, wobbe du wo jom'en balli-mbaatufi. O danni dum'en. 25 Jamaa keewdo sanne jokki mo. Wo be

* 4:16 Esaaya 8.23-9.1.

yuuruɓe Galili e leydi mbi'eteendi Galluuje Sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal gooruwol Urdun.

Waaju Dow Waamnde

(Suuraaji 5 - 6 - 7)

5

(Lukka 6.20-23)

¹ Iisaa yi'i jamaa keewɗo oon de yeenji dow waamnde, joodii. Taalibaaɓe muudum been battitii dum. ² O fuddi waajaade ɓe, o wi'i:

³ –Barke woodanii annditinɓe yonkiiji muɓɓen ina lokkidi,

sabo kamɓe njeyi laamu Laamɗo.

⁴ Barke woodanii suniiɓe,

sabo Laamɗo waaltinan ɓerde muɓɓen.

⁵ Barke woodanii leeyinkiniiɓe,

sabo kamɓe ndonata adunaaru.

⁶ Barke woodanii flotooɓe fonnditaare hono no yolbuɓe e ɗomɗuɓe pilortoo neema,

sabo ɓe kaaran, ɓe ɗomɗitan.

⁷ Barke woodanii yurmotooɓe,

sabo Laamɗo yurmoto ɓe.

⁸ Barke woodanii laaɓuɓe ɓerde,

sabo ɓe nji'an Laamɗo.

⁹ Barke woodanii waddooɓe jam,

sabo ɓe noddirte ɓiɓɓe Laamɗo.

¹⁰ Barke woodanii torraaɓe saabe fonnditaare,

sabo kamɓe njeyi laamu Laamɗo.

¹¹ Barke woodanii on si yimɓe mbonkake on, torrii on, njowii on sii bonanda fuu saabe am. ¹² Ceyee, mbeltee, sabo mbarjaari mawndi ina doomi on dow kammu. Sabo hono noon annabaaɓe artiiɓe on been torriraa.

Haala lamdam e annoora
(Marku 9.50, Lukka 14.34-35)

¹³ —Onon, wo on lamdam adunaaru ndu. Ammaa si lamdam selii lamsude, dume lamsinta dam katin? Dam nafataa fay huunde! Dam faddete yaasin, yimbe njaaɓa dam.

¹⁴ Wo on annoora adunaaru. Ngalluure nyiɓaande dow waamnde waawaa suudaade. ¹⁵ Fay gooto huɓɓataa lampal, de hippa dum kaakol. Ko wadata dey, ɓilan ngal, ngal yaynana gondo e suudu nduun fuu. ¹⁶ Hono noon annoora moodon haani yaynirde yeeso yimbe, faa nji'a gollleeji lobbi di ngadoton, de njetta Baaba moodon gondo dow kammuuli oon.

No Iisaa jannginiri haala Tawreeta

¹⁷ —Taa cikkee mi warii faa mi itta jamirooje Tawreeta naa haala annabaaɓe. Mi waraay faa mi itta dum. Mi warii faa mi hiɓɓina dum. ¹⁸ Goonga kaalanammi on: sini kammu e leydi ina ked-dii, fay tobbel maa masel tosataake ley Tawreeta faa dum fuu dum tabita. ¹⁹ Dum le, boofudo ko ɓuri fuu famɗude e jamirooje deen, de janngini wobbe faa ngada noon, joomum laatoto ɓurɗo famɗude e laamu Laamɗo. Ammaa neddo fuu jokkudo Tawreeta oon, de janngini wobbe ngada noon, joomum laatoto mawɗo e laamu Laamɗo. ²⁰ Sabo mido haalana on: si on buraay jannginoobe Tawreeta e Farisa'en fonnditaare fu, on naatataa e ley laamu Laamɗo.

Haala tikkere

²¹ —On nanii maamiraaɓe meeden been mbi'anooma: «Taa wadu war-hoore, gaduɗo

war-hoore fuu ina haani sareede.»* 22 Miin kaa mido wi'a on: tikkando sakiike muudum fuu, ina haani sareede. Bi'udo sakiike muudum wo cuubaado fu, ina jeyi darneede yeeso sariya laamu. Katin du, neddo fuu biido mo wo o jiiibiido, ina haani naatude yiite jahannama. 23 Ndelle, si a warii e hirsirde faa ngada sadaka, de miccitidaa wakkati oon sakiike maa ina joganii maa ko metti, 24 njoppaa sadaka maa oon doon, njahaa njaafunduroowaa e sakiike maa oon tafon, ndeen ngartaa ngadaa sadaka maa oon.

25 Si a habii e goddo, de odon njaada sariya fu, karodaa ndewritaa e joomum fadde moodon yottaade, taa o watte e juude carotoodo, de oon watte e junngo doomoowo kasu, de udedaa e kasu.

26 Goonga kaalanammi on: abada a wurtataako si a yobaay ko ndewetedaa duum faa laabi.

Haala jeenu

27 —On nanii wi'anooma: «Taa wadu jeenu!»†

28 Miin kaa mido wi'a on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley bernde mum. 29 Ndelle, si yitere maa nyaamre luttinte, ittu nde, paddaa nde to woddi! Ceedaa e tergal maa gootal buri moyyande ma diina banndu maa nduun fuu faddee e jahannama. 30 Si junngo maa nyaamo luttinte, tayu ngo, paddaa ngo to woddi: ceedaa e tergal maa gootal buri moyyande ma diina banndu maa nduun fuu naata jahannama.

Haala ceergal

(Matta 19.9, Marku 10.11-12, Lukka 16.18)

* 5:21 Wurtagol 20.13. † 5:27 Wurtagol 20.14.

31 —Wi'anooma katin: «Ceerudo deekum fuu, hokka dum talkuru ceergal.»‡ 32 Miin kaa mido wi'a on: neddo fuu ceerudo deekum de tawi o wanaa jeenoowo, si o banjowaama, gorko ceerudo mo oon wadii mo jeenoowo. Neddo fuu banjudo debbo ceeraado, kam du jeenii.

Haala hunayeere

33 —On nanii katin, maamiraa6e meeden mbi'anooma: «Taa fiirtu hunayeere maa, tabintinaa nde yeeso Joomiraado.»§ 34 Miin kaa mido wi'a on: taa kunodon fey. Taa kunorodon kammu, sabo wo joodorgal Laamdo. 35 Taa kunorodon leydi, sabo wo njaabirdi koyde makko, naa Urusaliima, sabo wo ngalluure Kaananke mawdo. 36 Taa kunorodaa hoore maa, sabo a waawaa rawninde naa bawlinde fay leebol mayre gootol. 37 Mbi'aa «ayyo» naa «a'aa» tan. Ko faltii duum fuu, wo to Bondo oon yuuri.

Haala yomnitagol

(Lukka 6.29-30)

38 —On nanii wi'anooma: «Yitere yomnitorte yitere, nyiinde yomnitorte nyiinde.»* 39 Miin kaa mido wi'a on: taa njomnitee gadudo on ko boni. Si goddo feenyii ma gere nyaamo fu, acca dum feenya gere nano oon du. 40 Si goddo wullake ma faa teeta forgo maa, accu dum yaada e saaya maa jaangol du. 41 Si goddo tilsinanii ma ronndaade donngal yaadu kilomeetere, ronnda ngal yaadu kilooji didi. 42 Si goddo njaarake ma, hokku dum. Si goddo wi'ii mbuyodaa dum fu, taa salana dum.

‡ 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1. § 5:33 Limooje 30.3. * 5:38 Wurtagol 21.24, Lewinkoo6e 24.20.

Haala yidugol waybe
(Lukka 6.27-28, 32-36)

⁴³ —On nanii wi'anooma: «Njidaa gondo maa, mbanyaa ganyo ma.» ⁴⁴ Miin kaa mido wi'a on: njidee waybe on, ndu'anodon torroobe on. ⁴⁵ Worrude hono noon hollata wo on biibe Baaba moodon gondo dow kammuuli. Sabo no o fudinirta naange makko dow bonbe, noon du o fudinirta nge dow moyyube. No o tomnirta dow fonnditiiibe, noon du o tomnirta dow oonyiibe. ⁴⁶ Si yidube on tan njidoton, mbarjaari ndiye keboton? Fay nanngooobe lampo been du ina ngadira noon! ⁴⁷ Si sakiraaibe moodon tan njowton, dume senndi on e wobbe? Fay heeferbe been ina ngadira noon! ⁴⁸ Ndelle, laatodon hiibuube, hono no Baaba moodon gondo dow kammuuli oon hiibiri ni.

6

No Iisaa waajorii haala wallude talkaabe

¹ —Tinnee taa ngadiron golleeji moodon lobbi faa yimbe nji'a on. Si on ngadii dum fu, on kebataa mbarjaari to Baaba moodon gondo dow kammuuli oon.

² Ndelle, si ada itta jakka, taa feeka faa yimbe nji'e. Wo hono noon munaafiki'en been ngadata ley cuudi baajordi e dow laabi faa yimbe mana dum'en. Goonga kaalanammi on, be kebii mbarjaari maabe faa timmi. ³ Aan kaa, si ada itta jakka fu, taa nano maa faama ko nyaamo maa wadata. ⁴ Ndeen jakka maa oon laatoto ko suudii, de Baabiraado maa ji'owo ko suudii oon yobe.

Haala du'aare
(Lukka 11.2-4)

⁵ —Si odon ndu'oo, taa ngadon no munaafiki'en ni. Kambe, iɓe njidi daraade ley cuudi baajordi e hakkunde to laabi kawrata, de ɓe ngada du'aare yalla yimbe fuu ina nji'a ɓe. Goonga kaalanammi on, ɓe keɓii mbarjaari maɓɓe faa timmi. ⁶ Onon kaa, nde ndu'otodon fuu, naaton ley cuudi mon, ommbon dammbugal, de ɗaarodon Baaba mon e suuraare. Ndeen, Baaba mon ji'oowo ko suudii oon, yoban on.

⁷ Si odon ndu'oo, taa kebbinee haalaaji ɓoli di ngalaa nafaa hono no yimbe ɓe anndaa Laamdo ɓeen ngadata ni. Iɓe miilii Laamdo jaabanto ɓe si ɓe kebbinii haala. ⁸ Taa nyemmbitee ɓe, sabo Baaba moodon ina anndi ko kaajadon gilla on nyaagaaki dum. ⁹ Onon le, inan no ndu'ortodon:

Baaba amin gondo dow kammuuli,
innde maa laatoo seniinde.

¹⁰ Laamu maa wara.

Muuyde maa ngadee dow leydi do hono no ngadirtee dow kammuuli ni.

¹¹ Kokkaa min hannden nyaamdu heyooru min.

¹² Njaafonodaa min hakkeji amin,
hono no min njaafortoo wadoobe min hak-
keji ni.

¹³ Taa accu min njarribee,
ammaa hisin min e Bondo oon.

[Sabo laamu e baawde e teddeengal ina ngoodani
maa faa abada. Aamiina.]*

* **6:13** Cakitte aaya 13 tawaaka e dereeji burdi fuu ɓooyude diin.

¹⁴ Ndelle, si on njaafake wadoobe on hakkeji, Baaba moodon gondo dow kammuuli oon du yaafoto on. ¹⁵ Ammaa si on njaafataako toonyiibe on, Baaba moodon oon du yaafataako hakkeji moodon.

Haala suumayeere

¹⁶ —Si on cuumake, taa njurminkinee hono mu-naafiki'en been: 6e balinto, yalla yimbe fuu ina anndita 6e suumiibe. Goonga kaalanammi on: 6e kebii mbarjaari mabbe faa timmi. ¹⁷ Aan kaa, si a suumake, mbujaa hoore maa, culmaa yeeso maa, ¹⁸ taa paamina yimbe a cuumiido. Baaba maada gondo ley suuraare oon tan anndata. Woodi du Baaba maa ji'oowo ko ngadudaa e suuraare oon, yobete.

Haala jawdi dow kammu

(Lukka 12.33-34)

¹⁹ —Taa ndesanon ko'e mon jawdi adunaaru, do mooyu e puundi mbonnata, do wuybe kelata gampuuje de mbujja. ²⁰ Ndesanon ko'e mon jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa puundi, do wuybe kelataa gampuuje sakko mbujja. ²¹ Sabo do jawdi maa woni fuu, doon bernde maa du wonata.

Haala annoora e nimre

(Lukka 11.34-36)

²² —Gite ngoni lampal banndu. Si gite maa ina mboodi, banndu maa fuu heewan annoora. ²³ Ammaa si de mboodaa, banndu maa fuu heewan nimre. Ndelle, si ko hokkata banndu maa annoora duum laatake nimre fu, nimre ndeen na tekki koy!

*Haala filaade laamu Laamdo
(Lukka 16.13, 12.22-31)*

²⁴ —Fay gooto waawaa gollande joomiraaḅe diido, sabo joomum wanyan gooto, de yida keddiido oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa keddiido oon. On mbaawaa gollande Laamdo e jawdi fuu nde wootere.

²⁵ Dum le, mido wi'a on: taa kaḅḅu-ko'u wona e moodon e dow nguurndam mon - ko nyaamoton e ko njaroton. Taa ḅalli moodon du kaḅḅu on ko'e e ko ḅornotodon. Sabo nguurndam ina ḅuri nyaamdu, ḅanndu du ina ḅuri koltal, naa wanaa?

²⁶ Ndaaree pooli piirooji di: di aawataa, di tayataa, di ndesataa faa'e, ammaa Baaba moodon gondo dow kammuuli oon ina nyaamna di. Onon le, wanaa odon ḅuri pooli teddude to woddi? ²⁷ Moy e moodon waawi beydude balde muudum fay nyalooma gooto saabe ko haḅḅi dum hoore? ²⁸ Ko wadi de kolte na kaḅḅi on ko'e? Ndaaree pinndi-iji ladde no di mawnirra: di ngollataa, di motataa. ²⁹ Mido haalana on: fay Suleymaana e darja muudum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.

³⁰ Si Laamdo ina holtinira noon hudo taweteeko ley ladde hannden, faddeteeko e yiite jaango, wanaa o holtinan on faa ḅura noon, onon famduḅe hoolaare! ³¹ Ndelle, taa ko'e mon kaḅḅoo faa mbi'on: «Dume nyaameten? Dume njareten? Dume ḅornotoden?» ³² Sabo kulle dee fuu wo ko yimḅe ḅe anndaa Laamdo pilotoo. Si goonga, Baaba mon gondo dow kammuuli oon ina anndi dum fuu idum tilsani on. ³³ Ndelle, pilodon laamu Laamdo tafon, kam e fonnditaare muudum. Ndeen ko heddii duum fuu, on beydante dum.

³⁴ Ndelle, taa jaango haɓɓa on ko'e, sabo jaango du wardan e ko muudum. Nyannde fuu, donngal muudum ina heya dum.

7

Haala feloore

(Lukka 6.37-38, 41-42)

¹ –Taa kiitee, on kiitataake. ² Sabo no kiitortodon woɓɓe, noon onon du kiitortedon. Katin du ko etiranton woɓɓe, wo duum etirantedon. ³ Ko wadi de ada yi'a kudol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako leggal gonngal e ley yitere maa ndeen? ⁴ Noy mbaawruɗaa wi'ude sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», de aan le, wo leggal woni ley yitere maa ndeen? ⁵ Munaafiki, ittu leggal gonngal e yitere maa ngaal tafon. Ndeen jiide maa laaɓan, faa keɓaa ittaa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngool.

⁶ Taa kokkee dawaadi ko senii, sabo di njeccoto, di n̄ata on. Taa cankitee kaaye moodon dime yeeso girooji, sabo di njaaban de.

No Laamɗo hokkirta n̄aariido dum

(Lukka 11.9-13)

⁷ –N̄aree, on keɓan. Pilee, on n̄jiitan. Calminee, on omtante. ⁸ Sabo n̄aariido fuu heɓan. Piliido fuu yiitan. Calmino fuu omtante. ⁹ Moy e moodon hokkata biyum hayre si n̄aarake dum buuru? ¹⁰ Naa n̄aaroo dum liingu de hokka dum mboddi? ¹¹ No mbonirdon ni fuu, odon anndi no kokkirton biɓɓe mon kulle lobbe, sakko Baaba moodon gonɗo dow kammuuli oon. Imo hokka

ɲaariido mo fuu ko moyyi. ¹² Ndelle, ley huunde fuu, ngadanee wobbe ko njiddon be ngadana on. Sabo dum pay woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe deen njamiri.

Haala dammbugal paadungal

(Lukka 13.24)

¹³ –Naatiree dammbugal paadungal! Sabo dammbugal naatirgal halkere ina yaaji, laawol muudum ngool ina hoyi, jokkooɓe ngol been du ina keewi. ¹⁴ Ammaa dammbugal naatirgal ngu-urndam ngaal ina faadi, laawol muudum ngool ina billii, yiitooɓe dum du wo seeda.

Haala lekki e ɓiɓɓe muudum

(Lukka 6.43-44)

¹⁵ –Tinnee e annabaabe fewreeɓe. Si be ngarii to moodon fu, iɓe nga'i hono baali, de si goonga, wo be cuuli jolbudi. ¹⁶ Golle maɓɓe annditirton be hono no lekki annditirtee ɓiɓɓe muudum ni. Cabiije ɓorataake e ngi'eehi, yibbe du ɓorataake e nyakkaɓere. ¹⁷ Lekki lobbi fuu, wo ɓiɓɓe lobbuɓe rimata, de lekki mbonki kaa, wo ɓiɓɓe bonɓe rimata. ¹⁸ Lekki lobbi waawataa rimude ɓiɓɓe bonɓe, woodi du lekki mbonki waawataa rimude ɓiɓɓe lobbuɓe. ¹⁹ Lekki fuu ki rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe soppete, faddee e yiite. ²⁰ Ndelle, golle maɓɓe annditirton be.

No taalibaabe fewreeɓe carirtee

(Lukka 13.25-27)

²¹ –Wanaa wi'ooɓe kam «Joomam, Joomam» been fuu naatata e laamu Laamɗo. Ammaa wo wadooɓe muuyɗe Baaba am gondo dow kammuuli oon, been ngoni naatooɓe. ²² Nyannde darngal, heewɓe mbi'an kam: «Joomam, Joomam! Wanaa

e innde maa min mbaajorii naa? Wanaa e innde maa min ndiiwri ginnaaji naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayeeffiji keewdi naa?»
 23 Ndeen mbi'ammi 6e: «Abada mi anndaano on. Mboddee kam, onon wadoo6e ko boni!»

Haala suudu joyyinaandu dow hayre
(Lukka 6.47-49)

24 —Ndelle, neddo fuu kettindiido haalaaji am di de jokki di, nanndan e jom hakkillo nyi6udo suudu muudum dow hayre. 25 Yuwoonde tobi, gooruuji mbubbi, keni mawdi mbifi e mayru. Dum fuu ndu saamaay, sabo ndu joyyinaama dow hayre. 26 Ammaa neddo fuu kettindiido haalaaji am di de jokkaay di, ina nanndi e mo walaa hakkillo, nyi6udo suudu muudum dow njaareendi. 27 Yuwoonde tobi, gooruuji mbubbi, keni mawdi mbifi e mayru. Ndu saami faa ndu halki ndu fuu.

28 Nde Iisaa tilinoo e haalaaji diin ndeen, jama'aaje deen kaaynaama sanne e waaju makko oon. 29 Sabo o waajorake 6e no jom baawde ni, wanaa hono jannginoobe ma66e Tawreeta.

8

No Iisaa selliniri ceppindo
(Marku 1.40-45, Lukka 5.12-16)

1 Ko Iisaa jippii waamnde ndeen duum, jamaa keewdo jokki dum. 2 Wakkati oon, gorko ceppindo 6attitii dum, hippii yeeso muudum, wi'i:

—Joomam, si a muuyii fu, ada waawi dannude kam faa mi laaba.

3 Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:

—Mi muuyii, dadu.

Wakkati oon pay, gorko oon dadi ceppam muudum, laabi. ⁴ Caggal duum, Iisaa wi'i mo:

—Tinna taa kaalanaa dum fay gooto. Ammaa yahu holloy hoore maa almaami, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina 6e a dadii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasiibe (Lukka 7.1-10)

⁵ Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndeen, hooreejo sordaasiibe battitii dum, njaarii dum mballa, wi'i:

⁶—Moodibbo, golloowo am ina waalii ley suudu, sellaa faa junngo e koyngal fuu bantataako. Imo torrii sanne!

⁷ Iisaa wi'i mo:

—Mi waran, mi dannowa mo.

⁸ Ammaa hooreejo sordaasiibe oon jaabii, wi'i:

—Moodibbo, miin, mi hewtaay ko naataa ley suudu am. Ammaa si a haalii haala ngoota tan, golloowo am oon dadan. ⁹ Miin e hoore am, wo mi dawranaado, de mido dawrana sordaasiibe du. Si mi wi'ii gooto ma66e yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goddo wara, waran. Si mi wi'ii maccudo am wada huunde, wadan.

¹⁰ Nde Iisaa nannoo dum ndeen, dum haayniidum sanne, wi'i jokku6e dum been:

—Goonga kaalanammi on, mi yi'aay goondinal hono ngal sellude e Israa'iilanke fay gooto. ¹¹ Mido haalana on, heew6e yuuran lettugal e gorgal, njoododoo e Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, 6e nyaamda ley laamu Laamdo. ¹² Ammaa haannoobe naatude laamu been, paddete ley nimre wonnde yaasin ndeen. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni.

¹³ Caggal dūum, Iisaa wi'i hooreejo sordaasiibe oon:

—Hootu. Dum laatane hono no ngoondinirdaa ni.

Wakkati oon jaati, golloowo hooreejo sordaasiibe oon dadi.

*No Iisaa selliniri nyawbe heewbe
(Marku 1.29-34, Lukka 4.38-41)*

¹⁴ Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esoo Piyeer debbo ina fukkii wo jontaado. ¹⁵ Iisaa meemi junngo makko, de o dadi e jontere makko. O ummii, o weerni Iisaa.

¹⁶ Nde hiirnoo fu, Iisaa waddanaa yimbe heewbe be ginnaaji ngoni e muβben. Konngol makko tan o riiwri di, o danni nyawbe been fuu.

¹⁷ Dum laatorake noon faa ko annabi Esaaya haalnoo dūum tabita nde wi'unoo:

«O ittii tampiriiji meeden,
o ronndake nyawuuji meeden.»*

*No yimbe mbiiri njokkan Iisaa
(Lukka 9.57-62)*

¹⁸ Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina filii dūm ndeen, yamiri be peyyita maayo ngoon.

¹⁹ Jannginoowo Tawreeta gooto battii, wi'i mo:

—Moodibbo, to njahataa fuu mi jokkete.

²⁰ Iisaa wi'i mo:

—Baagaaji† ina njogii gayde, pooli du ina njogii cuudi, ammaa Bii Neddo walaa fay nokku do fukkina hoore muudum fowta.

²¹ Goddo, jeyaado e taalibaaβe been, wi'i mo:

* **8:17** Esaaya 53.4. † **8:20** Waagaaru ina wi'ee junkuuru du.

—Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am tafon.

²² O jaabii oon, o wi'i:

—Jokkam, accu maaybe uwa maaybe muɓben.

No Iisaa darniri yuwoonde e henndu

(Marku 4.35-41, Lukka 8.22-25)

²³ Ndeen Iisaa naati laana, taalibaaɓe muudum njokki dum. ²⁴ Wakkati gooto, yuwoonde ummodii e henndu mawndu dow maayo ngoon faa bempyye ina udda laana kaan. Tawi Iisaa kaa ina daanii. ²⁵ Taalibaaɓe been battii mo, pindini mo, iɓe mbi'a:

—Joomii amin, dannu min! Inani miden kalka!

²⁶ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Ko wadi de kuldon? Onon famɗuɓe hoolaare!

Wakkati oon, o ummii, o sappani henndu e bempyye maayo deen e semmbe. Dum fuu dum deyyinii siw! ²⁷ Dum haayinii taalibaaɓe been! Iɓe mbi'a:

—Gorko o wo moy de fay keni e ndiyam ina dowtanoo dum?

No Iisaa selliniri worɓe diɗo wondube e ginnaaji

(Marku 5.1-20, Lukka 8.26-39)

²⁸ Nde Iisaa feyyitinoo maayo fu, heetti e leydi yimɓe Gadara. Doon worɓe diɗo wondube e ginnaaji njalti ley caabeeje, kawri e makko. Iɓe nyanngunoo faa fay gooto suusaano rewude laawol ngool. ²⁹ Be keddii iɓe nduka iɓe mbi'a:

—Bii Laamɗo, dume njiddaa wadude min? Yalla a warii do faa torraa min, gilla wakkati padaado oon yottaaki naa?

³⁰ Coggal girooji manngal ina dura dakkol doon.

³¹ Ginnaaji diin jaarii mo, mbi'i:

—Si riiwude min njiddaa, accu min naatowa e coggal girooji ngal.

³² O wi'i dī:

—Njehee!

Ginnaaji dīin njalti, naatowi e girooji dīin. Wakkati oon, coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde, saami ley maayo, halki. ³³ Durooɓe ɓeen ndoggi kooti ngalluure toon, kaalowi ko waɗi dūum fuu e kabaaru wondunooɓe e ginnaaji ɓeen du. ³⁴ Wakkati oon, yimɓe ngalluure ndeen fuu njalti, kawritowi to Iisaa. Nde ɓe nji'unoo mo ndeen, ɓe nyaagii mo o yalta leydi maɓɓe.

9

*No Iisaa selliniri gorko mo ɓanndu waatundu
(Marku 2.1-12, Lukka 5.17-26)*

¹ Iisaa naati laana, feyyiti, warti wuro muudum.

² Yimɓe ngaddani dūm gorko mo ɓanndu waatundu ina fukkinaa e daddo. Nde o yi'unoo goondinal maɓɓe ngaal fu, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:

—Binggel am, sellin ɓernde maa. Hakkeeki maa njaafaama.

³ Wakkati oon, jannginooɓe Tawreeta yogaaɓe miilii e ko'e muɓɓen: «Gorko o ina mbonkoo Laamdo!» ⁴ Iisaa faami miilooji maɓɓe, de wi'i ɓe:

—Dume waɗi de odon miiloo miilooji bonɗi dī e ɓerde moodon? ⁵ Dume ɓuri hoyude? Yalla wi'ude hakkeeki makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha? ⁶ Ammaa, faa mi faamina on Bii Neddo ina jogii baawde yaafaade hakkeeki ley adunaaru ndu...

Ndeen, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:

—Umma, hooyu daddo maa, kootaa suudu maa!
⁷ Gorko oon ummii, hooti suudu muudum. ⁸ Nde jama'aaje deen njiinoo dum ndeen, kuli, ina njetta Laamdo saabe ko hokki bii-Aadama baawde gaade nii de.

*No Iisaa noddiri Matta jokka dum
 (Marku 2.13-17, Lukka 5.27-32)*

⁹ Iisaa dilli doon. E ley yaadu muudum, yi'i gorko bi'eteedo Matta ina joodii e suudu to lampo nanngetee. O wi'i dum:

—Jokkam.

Matta ummii, jokki mo.

¹⁰ Caggal duum, imo nyaama ley suudu Matta. Nanngoo6e lampo heew6e e luttu6e wo66e ngari njoodii ina nyaamda e makko, kanko e taalibaa6e makko. ¹¹ Farisa'en been nji'i dum, de na mbi'a taalibaa6e makko been:

—Dume wadi de moodibbo moodon ina nyaamda e nanngoo6e lampo e luttu6e wo66e?

¹² Iisaa nani dum, wi'i 6e:

—Wanaa celludo haajaa cawroowo. Wo nyawdo haajaa cawroowo. ¹³ Njehee, ekitee ko Dewtere Laamdo wi'i:

«Wo yurmeende njidumi,

wanaa sadaka duppeteedo.»*

Sabo mi waraay faa mi nodda dartii6e. Wo luttu6e ngarumi noddude.

*Haala suumayeere
 (Marku 2.18-22, Lukka 5.33-39)*

¹⁴ Wakkati oon, taalibaa6e Yaayaa ngari to Iisaa, yami dum:

* **9:13** Hoseya 6.6.

—Ko wadi de minen e Farisa'en miden cuumoo, de taalibaaɓe maa been kaa cuumataako?

¹⁵ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Yalla warɓe ɓangal ina mbaawi sunaade si ɓaɗudo ina wondi e muɓɓen naa? Ammaa nyalaade ngaran de ɓaɗudo oon ittete hakunde maɓɓe. E balde deen, ɓe cuumoto. ¹⁶ Fay gooto fidataa tekkere heyre e kaddungal kiinngal. Sabo tekkere heyre ndeen foodan kaddungal kiinngal ngaal, de ceekol ngool ɓeydoo. ¹⁷ Katin du cabijam kesam loowataake e sumalleeji kiidɗi. Si duum wadii, sumalleeji diin pusan, cabijam dam rufa, de sumalleeji diin mbona. Ndelle cabijam kesam e sumalleeji kesi loowetee, faa dum fuu dum reenoo.

*No Iisaa selliniri debbo e no iirtiniri suka debbo
(Marku 5.21-43, Lukka 8.40-56)*

¹⁸ Nde Iisaa haalannoo dum ndeen, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, hippii yeeso muudum, wi'i:

—Biyam debbo heddaaki joonin pay. Ammaa war, yowu junngo maa dow makko, ndeen o ummitoto.

¹⁹ Iisaa ummii jokki mo, kam e taalibaaɓe muudum. ²⁰ E ley yaadu maɓɓe, debbo gooto mo yiiyam muudum taccataa ko wadata duubi sappo e diɗi, yuuri gada Iisaa, meemi kommbol saaya muudum. ²¹ O wadii noon sabo o miilake e ɓernde makko: «Si mi hebii fay meemude saaya makko tan, mi dadan.» ²² Iisaa yeeyii, yi'i mo, wi'i:

—Banndam debbo, sellin ɓernde maa. Goondinal maa dannii ma.

Wakkati oon pay, debbo oon dadi.

²³ Nde Iisaa yottinoo suudu hooreejo waajordu oon fu, yi'i fuufooɓe cereeli wonɓe to maayɗo toon e yimɓe heewɓe woyooɓe. ²⁴ O wi'i dum'en:

—Mburtee, sabo suka debbo o maayaay, wo daani tan.

De yimɓe ɓeen njalnorii mo. ²⁵ Nde ɓe njaltinanoo yaasin fu, o naati ley suudu nduun, o nangi junngo suka debbo oon, de ummii. ²⁶ Kabaaru oon sankitii e leydi ndiin fuu.

No Iisaa wumtiniri wumɓe dīdo

²⁷ Nde Iisaa dillannoo toon ndeen, wumɓe dīdo njokki dum, ina yeewnoo ina mbi'a:

—Taan Daawda, yurma min!

²⁸ Nde o naatunoo suudu fu, wumɓe ɓeen ngari to makko. O yami dum'en, o wi'i:

—Odon ngoondini mido waawi wallude on naa?

Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Joomii amin, miden ngoondini.

²⁹ Wakkati oon, o meemi gite maɓɓe, o wi'i:

—Dum laatanoo on hono no ngoondinirdon noon.

³⁰ Wakkati oon fu, ɓe mbumti. O gongini ɓe, o wi'i ɓe:

—Taa kaalanee dum fay gooto.

³¹ Ammaa ɓe njehi ɓe caakowi kabaaru Iisaa e leydi ndiin fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Wakkati mo wumtinaaɓe ɓeen ndillannoo oon, Iisaa waddanaa katin gorko mo ginnaaru muumdini. ³³ O riiwi ginnaaru nduun tan, de muumo oon fuddi haalude. Dum haaynii jama'aaje deen fuu, ina mbi'a:

—Hono dum yi'aaka e Israa'iila abada!

³⁴ Ammaa Farisa'en wonbe doon mbi'i:
—Wo hooreejo ginnaaji oon hokki mo baawde riiwude ginnaaji.

No Iisaa yurmorii yimbe be nanaay waaju

³⁵ Iisaa ina yiiltoo e galluje e gure fuu, ina waajoo e ley cuudi baajordi, ina gooyna Kabaaru Lobbo dow laamu Laamdo. Imo danna nyawuuji e male fuu. ³⁶ Ko o yi'i yimbe been duum, o yurmii dum'en sanne, sabo wo tampuube, billiibe hono baali di ngalaa duroowo. ³⁷ Wakkati oon, o wi'i taalibaa be makko been:

—Gese benndude ina keewi, ammaa tayoo be keewaa. ³⁸ Ndelle, naaree Jom tayri nulda tayoo be ley gese muudum deen.

10

*No Iisaa suborii nulaabe sappo e dido
(Marku 3.13-19, Lukka 6:12-16)*

¹ Iisaa noddi taalibaa be muudum sappo e dido been, hokki dum'en baawde riiwude ginnaaji e dannude sii nyawuuji e male fuu. ² Inan inde nulaabe sappo e dido been: arano maabe wo Simon bi'eteedo Piyeer e Andire minyum, Yaakuuba gii Jebede e Yuhanna minyum, ³ Filipu e Bartolome, Tomaa e Matta nanngoowo lampo oon, Yaakuuba gii Alfaa, kam e Tadde, ⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyotto jambotoodo mo oon.

*No Iisaa nuliri taalibaa be muudum sappo e dido
been*

(Marku 6.7-13, Lukka 9.1-6)

⁵ Iisaa nuli be sappo e dido, wi'i be:

—Taa njehee to yimbe be nganaa Alhu-udiyankoobe. Katin du taa naatee galluje Samariya. ⁶ Ammaa njehee to suudu Israa'iila'en laatii6e hono baali majjudi. ⁷ To njahaton fuu, ngooynon mbi'on «laamu Laamdo badake!» ⁸ Ndannon nyawbe, ummintinon maaybe, ndannon seppinbe, ndiiwon ginnaaji. On kebirii moyyere nde wo dokkal, kokkitiron nde du wo dokkal. ⁹ Taa kooyee kanje naa cardi naa buufi ley jiibaaji moodon. ¹⁰ Taa njaadee e fay mbasu naa saayaaji didi. Taa njaadee e pade naa cabbi. Sabo dey, golloowo fuu ina haandi e nyaamdu muudum.

¹¹ Si tawii on ngarii ley ngalluure naa wuro, pilodon beero lobbo, woodi keddodon to beero mon doon faa nde ndilloton. ¹² Si odon naata ley galle, calminon. ¹³ Si suudu nduun ina haandi e majjum, jam moodon wonda e mayru. Ammaa si ndu haandaa e majjum, jam moodon warta to moodon. ¹⁴ Si ina woodi galle naa wuro do on nja66aaka naa on kettindanaaka fu, njalton to mabbe, pidon sollaare mabbe wonnde e koyde mon. ¹⁵ Goonga kaalanammi on: nyannde darn-gal, jukkungo wuro ngoon buran ngo galluje Sodoma e Gomoora bonde.*

Haala torraaji garooji

(Marku 13.9-13, Lukka 21.12-17)

¹⁶ —Kettindee! Mido nula on hono wo on baali hakkunde pobbi ni. Ndelle, yoyiron hono bolle, woodi newrodon hono buugaali du. ¹⁷ Tinnodon

* **10:15** Sodoma e Gomoora wo galluje didi de Laamdo halkii saabe heewgol lutti majje. Ndaaree Fuddoode 19.1-29.

e yimbe been, sabo be njaaran on to carorde, be piyan on dorri ley cuudi maɓbe baajordi. ¹⁸ On njaarete yeeso sarotoobe e kaanankooɓe saabe am, faa laatanodon kam seedeɓe yeeso muɓben e yeeso lenyi di nganaa Alhuudiya'en diin. ¹⁹ Si on ndarnaama e sarorde, taa mbemmedon no kaalodoton naa ko kaaloton. Sabo on kokkete haalaaji di kaandon haalude wakkati oon. ²⁰ Ko kaaloton duum yuurataa e moodon, ammaa wo Ruuhu Baaba moodon oon haalata ley moodon. ²¹ Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baaba du hokkitiran biyum. Biɓbe ummanto saaraaɓe muɓben, ngada faa be mbaree. ²² Yimbe fuu mbanyan on saabe am. Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee. ²³ Si on torraama e wuro wooto, ndogganee wonngo. Mido haalana on goonga: on timmintaa gure Israa'iila deen fuu faa do Bii Neddo warti.

²⁴ Taalibbo ɓuraa moodibbom, maccudo du ɓuraa joomum. ²⁵ Ina heya ko taalibbo laatoo hono moodibbom, maccudo du laatoo hono joomum. Si be inndirii kam, miin jom wuro «Beeljebul mawdo ginnaaji» fu, tilay be inndiran on, onon yimbe wuro du noon.

Haala kulol Laamdo (Lukka 12.2-7)

²⁶ —Ndelle, taa kulee yimbe. Walaa fuu ko suddii ko sudditataake, walaa ko suudii ko ɓangintaake. ²⁷ Ko kaalanammi on e nimre duum, kaaltee dum e annoora. Ko nyo'antedon duum, ngooynee dum faa dow cuudi. ²⁸ Taa kulee warooɓe ɓanndu, de mbaawanaa yonkiiji. Wo Laamdo kaandon hulude. Kam woni baawdo halkude ɓanndu e

yonki fuu ley jahannama. ²⁹ Wanaa pooloy didoy ina coottee mbuufu ngootu tan naa? Ammaa e noon fu, fay gootel e makkoy yanataa e leydi tawa wanaa e muuyde Baaba moodon oon. ³⁰ Woodi onon, fay leeɓi ko'e mon fuu wo limaadi. ³¹ Ndelle, taa kulee, sabo onon le, odon ɓuri pooli keewɗi teddude.

*Haala jaɓande Almasiihu yeeso yimɓe
(Lukka 12.8-9)*

³² Neddo fuu jaɓando kam yeeso yimɓe, miin du, mi jaɓan dum yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon. ³³ Ammaa caliido kam yeeso yimɓe fuu, miin du, mi saloto dum yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon.

*No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimɓe
(Lukka 12.51-53, 14.26-27)*

³⁴ —Taa miilee jam ngardumi ley adunaaru. Mi wardaay jam. Wo kaafaahi ngardumi. ³⁵ Mi warii faa mi senna bidɗo gorko e bammum, bidɗo debbo e inna mum, debbo ɓaɗaado e esum debbo. ³⁶ Koreeji neddo laatoto wayɓe dum. ³⁷ Korsindo inna mum naa bammum faa ɓuri kam fuu, fotaa laataade taalibbo am. Korsindo biyum gorko naa debbo faa ɓuri kam fuu, fotaa laataade taalibbo am. ³⁸ Mo wakkaaki leggal muudum palaangal de jokki kam fu, fotaa laataade taalibbo am.† ³⁹ Piliido heɗtude yonki muudum fuu, mursan ki, ammaa mursudo ki saabe am fu, hewtan ki.

*Haala mbarjaari
(Marku 9.41, Lukka 10.16)*

† **10:38** Maanaa hooyude leggal palaangal woni anniyaade mursude yonki muudum hono no Iisaa ni.

⁴⁰ –Ja66iido on fuu ja66ake kam, ja66iido kam fuu ja66ake Nuldo kam oon du. ⁴¹ Ja66iido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heban mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndiin. Ja66iido neddo ponnditiido saabe o ponnditiido fuu, heban mbarjaari ndi ponnditiido fodanaa ndiin. ⁴² Goonga kaalanammi on: neddo fuu kokkudo burdo famdude e taalibaa6e am fay horde-loonde ndiyam peewdam saabe wo o taalibaaajo am fu, waasataa he6ude mbarjaari muudum.

11

¹ Nde Iisaa tilinoo yamirde taalibaa6e muudum sappo e dido ndeen, dilli doon, yehi jannginoyde e waajowaade ley galluuje piiliide doon deen.

*No Yaayaa nuliri taalibaa6e muudum to Iisaa
(Lukka 7.18-35)*

² Yaayaa ina woni ley kasu. O nani ko Almasi-ihu gollata, de o nuli taalibaa6e makko been to muudum. ³ Be njehi 6e lamndii dum:

–Yalla aan woni kaando warude oon, naa min ndooman goddo?

⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

–Njehee, kaalanowee Yaayaa ko nandon e ko njiidon: ⁵ wumbe ina mbumta, bonnguu6e ina njaha e koyde mu66en, seppin6e ina cellinee, faadu6e ina paadita, maay6e ina ummintinee, talkaa6e du ina kaalanee Kabaaru Lobbo. ⁶ Barke woodanii mo yoppaay goondinde kam.

⁷ Nde nulaa6e Yaayaa been ndillannoo ndeen, Iisaa fuddi haalande jamaa oon haala Yaayaa, wi'i dum'en:

—Ko njaadon ley ladde duum, wo faa ndaarowon dume? Yalla hudo ko henndu dimmbata naa? ⁸ Ndelle, dume njaadon faa ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa? Si goonga, nyaayoobe wo ley galleeji kaanankoobe tawetee. ⁹ Ndelle, dume ndaaroydon? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, imo buri annabaajo. ¹⁰ Kanko woni mo Laamdo haali kabaaru muudum ley Binndi, wi'i:

«Ndaaree, mi ardinante nulaado am moyyinane laawol.»*

¹¹ Goonga kaalanammi on: dimoowo fuu rimaay burdo Yaayaa lootoowo lootagal batisima† oon. Tawi le, burdo famdude ley laamu Laamdo oon na buri mo teddude. ¹² Gilla Yaayaa lootoowo lootagal batisima fuddi waajaade, laamu Laamdo ina foodoroo yeeso, de laawol muudum na tiidi. Nyangube du na kabda e maggu.‡ ¹³ Tawreeta Muusaa e annabaabe fuu cappake laamu nguun faa yottii jamaanu Yaayaa. ¹⁴ Si odon njaaba haala mabbe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol muudum sappaa oon. ¹⁵ Jom nowru fuu nana.

¹⁶ Dume mbaawumi nanndinde yimbe jamaanu o? Ibe nanndi e sukaaabe joodiibe e taliyaaje luumo, na nodda yigiraabe mubben, na mbi'a:

¹⁷ «Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.

Min mboyanii on jimi bojji,

* **11:10** Malakiya 3.1. † **11:11** Do wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee. ‡ **11:12** Timmoode aayaare nde ina waawi faamireede ni: Yimbe na kaaba dow laamu Laamdo e semmbe, jom'en semmbe du ina piloo teetude ngu.

de on mboyaay.»

¹⁸ Sabo Yaayaa warii, wo cuumotoodo, yarataa doro, de yimbe na mbi'a wo gondudo e ginnaaru.

¹⁹ Bii Neddo du warii ina nyaama, ina yara, de yimbe na mbi'a: «Ndaar neddo o, kakkilando nyaamude e yarude tan, yigoo nanngoobe lampo e luttube wofbe!» Ammaa ko hakkillo Laamdo golata duum ina holla wo ngo goonga.

*No Iisaa feliri gure caliide tuubude
(Lukka 10.13-15)*

²⁰ Caggal duum, Iisaa fuddi felude gure de o buri wadude kaayefiiji e ley muβben deen, sabo wonbe ley gure deen tuubaay. O wi'i:

²¹ —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaayefiiji gadanoofi e ley moodon diin ngadanooma Tirus e Sidon fu, tawete wonbe toon been tuubiino law. Tawete be bornakeno tekke bootooji, be njoodakeno ley ndoondi faa be kolla be tuubii.

²² Saabe dum, mido wi'a on: nyannde darngal, jukkungo moodon buran ngo Tirus e Sidon ngoon bonde. ²³ Aan du Kafarnahum, ada miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley maaybe. Sabo si kaayefiiji gadanoofi e ley maada diin ngadanooma Sodoma fu, tawete wuro ngoon heddotono faa joonin. ²⁴ Saabe dum, mido wi'a on: nyannde darngal, jukkungo moodon buran ngo Sodoma ngoon bonde.

*No Iisaa noddiri yimbe faa keba powtiri
(Lukka 10.21-22)*

²⁵ Wakkati oon, Iisaa adi haala, wi'i:

—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suudii kulle de jom'en hakkillo e jom'en anndal, de ɓanginandaa de cukaloy. ²⁶ Ayyo, noon jaati Baaba, sabo ɗum weli maa.

²⁷ Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Bidɗo oon si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Bidɗo, e mo Bidɗo oon muuyi ɓanginande.

²⁸ Onon tampuɓe, ronndiiɓe donje tedduɗe, on fuu ngaree to am faa mi fowtina on. ²⁹ Leeyinee ko'e mon ley hoorewaaku am faa mi ɗowa on, accon mi janngina on. Sabo mi keesindiido jom ɓernde leeyunde, yonkiiji moodon keɓan powtiri. ³⁰ Sabo ko njamirammi on ɗuum ina hoyi ronndaade, donngal am du ina huyfi.

12

Haala nyalaande fowteteende (Marku 2.23-28, Lukka 6.1-5)

¹ Wakkati oon, Iisaa e taalibaaɓe muudum ina ceeka gese nyannde fowteteende. Taalibaaɓe makko njolbi, de na itta cammeeji alkama, ina yakka. ² Nde Farisa'en ɓeen nji'unoo ɗum ndeen, ina mbi'a mo:

—Ndaaru, taalibaaɓe maa ɓeen ina ngolla ko hadaa golleede nyalaande fowteteende!

³ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yol-bunoo, kam e yaadiraaɓe muudum naa? ⁴ O naati e ley hukum ceniido, kanko e yaadiraaɓe makko, de ɓe nyaami buuru cakkaado. Woodi, ɓe ngalaano laawol nyaamude ɗum, almaami'en tan njeyi nyaamude ɗum. ⁵ Maa du, on njanngaay e

ley Tawreeta Muusaa no almaami'en ngollirta ley suudu dewal mawndu nduun fay nyannde fowteteende naa? I6e lutta yamiroore nyannde ndeen, de dum felataa 6e. ⁶ Mido wi'a on: ko 6uri suudu dewal mawndu ina do. ⁷ Si on paamiino ko haala Laamdo ka fiirtata: «Yurmeende njidumi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataakono laa6u6e 6e. ⁸ Sabo Bii Neddo kam jeyi nyannde fowteteende.

*No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo
(Marku 3.1-6, Lukka 6.6-11)*

⁹ Iisaa dilli doon, naatowi suudu ma66e waa-jordu. ¹⁰ Gorko mo junngo waanngo ina woni doon. Won6e doon 6een ina piloo ko pelira Iisaa, de 6e yami dum:

—Yalla dannude goddo nyannde fowteteende hadaaka naa?

¹¹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Si gooto moodon ina jogii mbaalu ngootu, de ngu saamii ley luggere nyalaande fowteteende fu, wanaa joomum yaltinowan ngu naa? ¹² Odon anndi neddo ina 6uri mbaalu do woddi! Ndelle, ina daganii wadande neddo ko woodi nyannde fowteteende.

¹³ Caggal duum, o wi'i gorko oon:

—Foortu junngo maa!

O foorti ngo tan, ngo dadi faa ngo warti hono no heddingo ngoon noon. ¹⁴ Farisa'en 6een njalti, kawriti faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suborii golloowo muudum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nannoo dum ndeen, dilli nokku oon, de yim6e heew6e njokki mo. O danni nyaw6e ley mu66en fuu, ¹⁶ o sappani dum'en taa kumpita fay

gooto kabaaru makko. ¹⁷ Dum wadi faa ko annabi
Esaaya haalnoo duum tabita nde wi'unoo:

¹⁸ «Inan golloowo am mo cuɓiimi.

Mido horsini mo,

Imo wela bernde am.

Mi jippinan Ruuhu am dow makko,

o gooyanan lenyi laawol fonnditaare.

¹⁹ O wadataa kalala, o dukataa.

Daande makko nanataake dow laabi.

²⁰ O helataa fay yommbal oonyiingal,

o nyifataa fay lampal ngal fooyre muudum famdi
faa do o hokki fonnditaare jaalagol.

²¹ Lenyi diin fuu njowan jikke muɓɓen dow
makko.»*

*No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawde Laamdo
(Marku 3.20-30, Lukka 11.14-23, 12.10)*

²² Ndeen, gorko mo ginnaaru wumni muumɗini
waddaa to Iisaa, de danni dum faa na haala, na
yi'a. ²³ Dum haaynii jama'aaje deen fuu, de keddii
ina mbi'a:

—Dum le, wo taan Daawda oon woni do naa?

²⁴ Ammaa nde Farisa'en been nannoo dum
ndeen, mbi'i:

—Si gorko o na riiwa ginnaaji fu, wo e baawde
Beeljebul, hooreejo majji o riiwrata di.

²⁵ Iisaa na anndi miilooji maɓɓe, de wi'i ɓe:

—Laamu fuu pecciingu ina haɓa, halkan. Katin
du, si wuro naa galle feccake ina haɓa fu, hed-
dataako. ²⁶ Si Seydaani riiwii ginnaaji muudum,
feccii hoore mum. Ndelle, noy laamu muudum
heddortoo? ²⁷ Si tawii miin mido riiwra ginnaaji
e baawde Beeljebul, jokkuɓe on been le, wo e

* **12:21** Esaaya 42.1-4.

baawde moy ndiiwrata di? Ndelle golleeji ma66e jaati ina kolla on ngaldaa e goonga! ²⁸ Ammaa si Ruuhu Laamdo ndiiwrammi ginnaaji, dum ina holla laamu Laamdo warii to moodon.

²⁹ Iisaa beydi, wi'i:

—Fay gooto waawaa naatude galle gorko jom semmbe faa teeta jawdi muudum, sanaa artoo ha66a joomum tafon. Ndeen ina waawi hooyude ko woni ley suudu muudum.

³⁰ Mo waldaa e am fuu wo ganyo am. Mo wal-lataa kam mi hawrundura fuu, wo cankitoowo.

³¹ Saabe duum, mido wi'a on: yim6e ina mbaawi yaafeede hakkeeji mu66en e mbonkaaji mu66en fuu. Ammaa mbonkiido Ruuhu Ceniido fu yaafataake. ³² Neddo fuu kaaldo ko boni e dow Bii Neddo, ina waawi yaafeede. Ammaa neddo fuu kaaldo ko boni dow Ruuhu Ceniido, yaafataake joonin, yaafataake wakkati garoowo.

*No lekki annditirtee 6i66e muudum
(Lukka 6.43-45)*

³³ —Si lekki na woodi fu, 6i66e muudum mboodan. Si lekki woodaa du, 6i66e muudum mboodataa. Sabo lekki fuu, wo 6i66e mum annditirtee. ³⁴ Onon 6i66e bolle! Noy mbaawirton haalude ko woodi tawee on bon6e? Sabo ko heewi e ley bernde fu, wo duum hunnduko wurtinta. ³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi ko resii ley bernde muudum, duum wurtinta. Neddo bondo du, ko boni ko resii ley bernde muudum, duum wurtinta. ³⁶ Mido wi'a on: nyannde darngal yim6e kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu. ³⁷ Sabo e haalaaji maada carirtedaa wo a ponnditiido maa a jukketeedo.

*No Farisa'en pilorii maande
(Marku 8.11-12, Lukka 11.29-32)*

³⁸ Caggal duum, janninoobe Tawreeta wobbе, e Farisa'en mbi'i Iisaa:

—Moodibbo, miden njidi kollaa min maande holloore Laamdo nuli ma.

³⁹ O jaabii be, o wi'i:

—Wo jamaanu bondo, tuundo flotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen. ⁴⁰ Sabo no Yuunusa wadiri balde tati jemma e nyalooma ley reedu liingu manngu ni, hono noon Bii Neddo du wadirta balde tati jemma e nyalooma faa ley leydi. ⁴¹ Nyannde darngal, worbe Niniwe ummodoto e yimbe jamaanu o, kiitodoo e mubben, de li6a dum'en. Sabo worbe Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa ndeen. Haya, burdo Yuunusa ina do! ⁴² Nyannde darngal, kaananke debbo leydi hordoore oon ummodoto e yimbe jamaanu o, hitodoo e mubben, de li6a dum'en. Sabo o yuwii hoore leydi, o wari faa o hettindoo haalaaji Suley-maana kebbinaadi hakkilantaaku. Haya, burdo Suley-maana ina do!

*Haala yeccagol ginnaaru
(Lukka 11.24-26)*

⁴³ —Si ginnaaru wurtake e neddo fu, ndu yiil-toyto e nokkuuje joorde indu filoo do ndu nootta, de ndu hebataa. ⁴⁴ Ndeen ndu wi'a: «Mi yeccoto suudu am ndu eggunoomi e muudum nduun.» Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun wo boldu, fiisaama, moyyinaama. ⁴⁵ Ndeen ndu yaha, ndu waddowa ginnaaji jeddi burdi ndu bonde. Di naata, di koda ley toon. Nii cakitte neddo oon

6urdata arande muudum bonde. Nii du yimbe jamaanu bondo o laatortoo.

*Minyiraaɓe Iisaa e inna muudum
(Marku 3.31-35, Lukka 8.19-21)*

⁴⁶ Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oon ndeen, inna muudum e minyiraaɓe muudum worɓe njot-tii. Be ndarii yaasin, iɓe njidi yi'ude mo. ⁴⁷ Godɗo wi'i mo:

—Inan inna maa e minyiraaɓe maa ina ndarii yaasin, ina njidi yi'ude ma.

⁴⁸ O jaabii neddo oon, o wi'i ɗum:

—Moy woni inna am? Beye ngoni minyiraaɓe am?

⁴⁹ O sappii taalibaaɓe makko been, o wi'i:

—Inan inna am e minyiraaɓe am. ⁵⁰ Sabo wo gadoowo muuyde Baaba am gondo dow kam-muuli oon, kam woni minyam gorko naa minyam debbo naa inna am.

13

*Bannɗol haala aawoowo
(Marku 4.1-9, Lukka 8.4-8)*

¹ Ley nyalooma oon, Iisaa na wonnoo ley suudu de yalti, joodowii daande maayo. ² Jama'aaje keewde ngari, piilii mo faa o naati laana ndiyam, o joodii ley makka. Yimbe been fuu ndarii to daande ndiyam ɗaam. ³ O bannɗani ɓe bannɗi keewɗi. Imo wi'a:

—Aawoowo yalti faa saaka aawɗi. ⁴ E ley aawu-gol ngool, aawɗi ngondi ndiin saami e laawol, de pooli ngari cuɓi ndi. ⁵ Yoga mayri saami e koro-kaaye ɗo leydi heewaa. Ndi fudɗi law sabo leydi ndiin ɗuudaa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndeen,

ndi dayli, ndi yoori sabo ndi wadaay dadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Kebbe deen mawni, billi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri. Ndi fudi, ndi rimi: yoga beydake kile hemre, yoga capande jeegom, yoga capande tati. ⁹ Jom nowru fuu nana!

*No Iisaa holliri ko wadi de na banndana yimbe
(Marku 4.10-12, Lukka 8.9-10)*

¹⁰ Wakkati oon, taalibaaɓe been battii Iisaa yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de ada haalirana yimbe banndi?

¹¹ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e kabaaru laamu Laamdo. De kambe kaa, ɓe kokkaaka dum. ¹² Sabo neddo fuu jogiido paamal* dow laamu Laamdo, beydante faa heewa. Ammaa mo walaa paamal oon, fay seeda ko jogii duum, teetete. ¹³ Dum wadi de mido haalirana ɓe banndi, sabo iɓe ndaara, de ɓe nji'ataa, iɓe kettindoo du, de ɓe nanataa, ɓe paamataa.

¹⁴ Noon ko annabi Esaaya haali duum tabitiri dow maɓɓe nde wi'unoo:

«On nanan faa wooda, de on paamataa.

On ndaaran faa laaɓa, de on nji'ataa.

¹⁵ Sabo yimbe lenyol ngol na njoori berde:

Be cukkii noppi maɓɓe,

ɓe muɓɓii gite maɓɓe,

taa gite maɓɓe nji'a,

taa noppi maɓɓe nana,

taa hakkillooji maɓɓe paama,

* **13:12** Paamaldo ina yaada e goondinal omtowal bernde joomum faa jaba goonga.

taa 6e tuuba, de mi danna 6e.»†

¹⁶ Ammaa onon, barke woodanii on: gite moodon ina nji'a, noppi moodon du ina nana! ¹⁷ Goonga kaalanammi on: annabaa6e heew6e e fonnditiibe heew6e muuyiino yi'ude ko nji'oton duum, de 6e nji'aay. Be muuyiino nanude ko nanoton duum, de 6e nanaay.

No Iisaa fiirtiri bannol aawoowo

(Marku 4.13-20, Lukka 8.11-15)

¹⁸ –Ndelle, kettindee maanaa bannol aawoowo ngol. ¹⁹ Neddo fuu nando haala laamu Laamdo de tawi faamaay dum, bondo oon waran, itta ko aawaa e bernde muudum. Kabaaru neddo oon ina nanndi e aawdi caamundi sera laawol ndiin. ²⁰ Kabaaru aawdi caamundi e korokaaye ndiin, ina nanndi e neddo nanoowo konngol ngool de ja66oroo ngol seyo wakkati oon. ²¹ Ammaa ngol walaa dadi e neddo oon. O nanngan ngol wakkati seeda tan. Nde billaare naa torra hewti mo saabe konngol ngool fu, o yoppaan ngol wakkati gooto. ²² Kabaaru aawdi caamundi e kebbe ndiin, ina nanndi e neddo nanoowo konngol ngool, de ka66u-ko'u adunaaru e eytugol jawdi billa ngol, ngol laatoos dimarol. ²³ Ammaa kabaaru aawdi caamundi e leydi lobbiri ndiin, 6een ngoni nanoobe konngol ngool de paama ngol. Wakkati oon, 6e ndiman 6ib6e: yoga hemre, yoga capande jeegom, yoga capande tati.

Bannol haala hudo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani 6e bannol gonngol, wi'i:

–Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono gorko aawudo aawdi lobbiri ley ngesa muudum.

† 13:15 Esaaya 6.9-10.

²⁵ Ammaa nde yimbe fuu daaninoo ndeen, ganyo makko wari, aawi huɗo bonko e ley ngesa makko alkama ngaan, de dilli. ²⁶ Nde aawdi ndiin fudunoo faa rimi fu, huɗo bonko koon du ɓangi. ²⁷ Maccuɓe ɓeen njehi mbi'owi jom ngesa oon: «Joomii amin, wanaa aawdi lobbiri aawuɗaa e ngesa maa nga naa? Ndelle toy huɗo koon yuuri?» ²⁸ O jaabii ɓe, o wi'i: «Wo ganyo gomma wadi dum.» De maccuɓe ɓeen yami mo, mbi'i: «Ada yidi min njaha min doofowa huɗo koon naa?» ²⁹ Ammaa o jaabii ɓe, o wi'i: «A'aa. Si oɗon doofa huɗo bonko koon fu, hasii on doofidan e alkama oon du. ³⁰ Accidee ko e alkama oon faa tayri. Ndeen, mi wi'an tayoobe ɓeen doofa ko tafon, ɓe ngada ko kaɓɓe faa ko wulee. Si ɓe ngadii dum fuu, ɓe taya alkama oon. Ndeen ɓe kawrundura dum ley beembal am.»

*Bannɗol haala gabbel pamarel
(Marku 4.30-32, Lukka 13.18-19)*

³¹ Iisaa haalani ɓe bannɗol gonngol, wi'i:
—Laamu Laamɗo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neddo hooyi, de aawi ley ngesa muudum. ³² Gabbel ngeel ɓuri gabbe fuu famɗude, ammaa si ngel fudii fu, ngel ɓuran ledde sardiɗe fuu. Ngel laatoto lekki faa pooli ngara nyiɓa cuudi muɓɓen e licce makki.

*Bannɗol haala rabilla
(Lukka 13.20-21)*

³³ O bannɗani ɓe bannɗol gonngol, o wi'i:
—Laamu Laamɗo ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirde conndi tati mawɗe faa dum fuu dum yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa banndanii jama'aaje deen. Walaa fuu ko o haalani yimbe si wanaa e bannadol.

³⁵ O wadirii noon faa haala ka annabaajo haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:

«Mi haaldanan be banndi,
mi haalanan be kulle cuudaade gilla
adunaaru joyyinaaka.»[‡]

No Iisaa fiirtiri bannadol hudo bonko

³⁶ Caggal duum, Iisaa yoppi yimbe been, naati ley suudu. Taalibaabe muudum been battii dum, mbi'i dum:

—Fiirtan min bannadol hudo ley ngesa ngool.

³⁷ O jaabii be, o wi'i:

—Aawdo aawdi lobbiri ndiin oon woni Bii Neddo. ³⁸ Ngesa ngaan woni adunaaru ndu. Aawdi lobbiri ndiin wo biibe laamu Laamdo. Hudo bonko koon wo biibe bondo oon. ³⁹ Ganyo aawdo hudo bonko oon wo Ibiliisa. Tayri ndiin wo timmoode adunaaru, tayoobe been wo maleyka'en. ⁴⁰ Hono no hudo bonko ittirtee faddee e yiite ni, noon timmoode adunaaru laatortoo.

⁴¹ Bii Neddo nulan maleyka'en muudum, itta lutinoobe wobbe e wadoobe ko boni fuu e ley laamu muudum. ⁴² Be padda dum'en e yiite jahannama. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni. ⁴³ Ammaa wakkati oon, fonnditiibe been njalbiran hono naange e ley laamu Baaba muuben. Jom nowru fuu, nana!

Bannadol haala jawdi cuudiindi

⁴⁴ —Laamu Laamdo ina nanndi e jawdi cuudiindi e ley ngesa. Gorko gomma ukkii e

[‡] 13:35 Jabuura 78.2.

mayri, de suuɗi ndi katin. E ley seyo makko, o yehi, o sonnawi ko o joginoo fuu, de o soodi ngesa ngaan.

⁴⁵ Laamu Laamɗo na nanndi katin hono luumotooɗo pilotooɗo kaaye dime. ⁴⁶ Si joomum yi'ii hayre rimre heewunde coggu, yahan sonna ko jogii fuu de sooda hayre ndeen.

Bannɗol haala liyyi

⁴⁷ —Laamu Laamɗo ina wa'i katin hono fiil paddaɗo e maayo, de nanngi sii liyyi fuu. ⁴⁸ Nde fiil oon heewunoo fu, filotoobe liyyi been poodiri ɗum to daande ndiyam. Be njoodii iɓe cennda liyyi ɗiin. Liyyi lobbi ina ngattee ley kandeeje, bonɗi ɗiin du ina padɗee. ⁴⁹ Hono noon timmoode adunaaru laatortoo. Maleyka'en ngaran cennda bonɓe e moyyube. ⁵⁰ Be padda bonɓe been e ley yiite jahannama. Toon bojji e ɱeryundurde nyiye ngoni.

Bannɗol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa yami ɓe, wi'i:

—On paamii ɗum fuu naa?

Be njaabii, ɓe mbi'i:

—Ayyo, min paamii.

⁵² Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:

—Jannginoowo Tawreeta fuu laatiido taalibbo ley laamu Laamɗo, ina nanndi e jom galle jaltinoowo kulle kese e kulle kiidde e ley resirde muudum.

No Nasaraatunkooɓe calorii jabande Iisaa (Marku 6.1-6, Lukka 4.16-30)

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e banndi ɗiin ndeen, dilli ɗoon, ⁵⁴ de hooti wuro ngo mawni ngoon. Imo

waajoo e suudu ma66e waajordu. Dum haaynii yim6e hettindotoo6e 6een sanne, keddii ina mbi'a:

—Faa toy o he6i hakkillo ngo? Noy o he6iri baawde wadude kaayeeffiji dī? ⁵⁵ Yalla wanaa kanko woni bii cehoowo ledde oon naa? Wanaa Mariyama woni inniiko naa? Yalla o wanaa mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Simon e Yahuuda naa? ⁵⁶ Wanaa enen e minyiraa6e makko rew6e koddi? Ndelle, toy o he6i dum fuu?

⁵⁷ Dum saabanii 6e salaade mo. Caggal dūum, o wi'i 6e:

—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu, si wanaa e ley wuro muudum, e ley suudu muudum.

⁵⁸ Iisaa wadaay doon kaayeeffiji keewdī sabo 6e ngoondīnaay dum.

14

No Yaayaa maayiri

(Marku 6.14-29, Lukka 3.19-20, 9.7-9)

¹ Wakkati oon, Hirudus hooreejo leydi Galili oon nani kabaaru Iisaa ina haalee. ² O wi'i golloo6e makko:

—Dum wo Yaayaa lootoowo lootagal batisima! Wo kanko iirtii! Dum wadī de imo jogii baawde wadude kaayeeffiji.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngēe, ha66ee, uddee ley kasu. O wadīi dum saabe debbo bi'eteedo Hirudiya, jom suudu mawniiko bi'eteedo Filipu. ⁴ Sabo Yaayaa ina wi'annoo Hirudus:

—Daganaaki ma teetaa Hirudiya, sabo o dee mawna.

⁵ Hirudus na yidunoo warude mo ammaa suusaano yimbe been, sabo be fuu iɓe njogorii Yaayaa wo annabaajo.

⁶ Dum le, nyannde miccitagol rimeede Hirudus, bii Hirudiya debbo wami yeeso noddaabe been. Hirudus weltii sanne, ⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ɗaarii dum. ⁸ Surbaajo oon jokki haala inna muudum, wi'i Hirudus:

—Waddanam do hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon e ley le'al!

⁹ Dum metti bernde Hirudus. Ammaa saabe ko hunii duum e saabe noddaabe been, yamiri surbaajo oon hokkee ko ɗaarii duum. ¹⁰ O nuli goddo yaha tayowa hoore Yaayaa ley kasu toon. ¹¹ Hoore ndeen tayaa tummbaa ley le'al, de hokkaa suka debbo oon. Kam du hokkowi nde inna muudum. ¹² Taalibaaɓe Yaayaa been ngari kooyi banndu nduun, uwoyi. Caggal duum, be njehi, be kaalanowi Iisaa ko wadi duum.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njojo

(Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)

¹³ Nde Iisaa nannoo kabaaru maayde Yaayaa ndeen, dilli doon, naati laana ndiyam. O fondii nokku perwudo, kanko tan. Nde yimbe nannoo dum fu, njalti e galluje deen, takkii daande maayo ngoon, njokki mo. ¹⁴ Nde o yaltunoo e laana kaan ndeen, o yi'i jamaa keewdo. O yurmii dum'en sanne, o danni nyawbe wonbe ley muɓben. ¹⁵ Nde hiirunoo ndeen, taalibaaɓe been battitii Iisaa, mbi'i dum:

—Joonin kaa hiirii. Nokku o du wo ladde. Mbi'aa jamaa oon yaha, naatowa gure faa coodowa ko nyaama toon.

¹⁶ O jaabii 6e, o wi'i:

—Fotaa ko 6e njaha. Onon e ko'e moodon, kokkee 6e ko 6e nyaama.

¹⁷ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Buuruuje joy e liyyi didi tan min njogii.

¹⁸ O wi'i 6e:

—Ngaddanee kam dum ga.

¹⁹ O yamiri yim6e been njoodoo dow hudo. O hooyi buuruuje joy deen e liyyi didi diin, de o tiggitii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oon, o hokki taalibaa6e been kokka jamaa oon. ²⁰ Be fuu 6e nyaami faa 6e kaari. Taalibaa6e been kawrunduri kelte keddiide deen, kebbini kandeeje sappo e didi. ²¹ Nyaamu6e been ina ngada hono wor6e ujunaaje njoyo ko waldaa e rew6e e sukaa6e.

*No Iisaa yaari dow ndiyam e koyde
(Marku 6.45-52, Yuhanna 6.15-21)*

²² Wakkati oon ni, o yamiri taalibaa6e been naata laana kaan, ardoo peyyita maayo ngoon, faa o waynoo jamaa oon. ²³ Caggal o waynake jamaa oon, o yeenjowi dow waamnde faa o wada du'aare kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni toon. ²⁴ Ndeen tawi laana kaan woddowake ley ndiyam toon. Bempyye ina piya ka, sabo ika hawra e henndu. ²⁵ Nde badinoo weetude ndeen, imo wara to taalibaa6e been, imo yaha e koyde dow ndiyam daam. ²⁶ Ammaa nde 6e nji'unoo mo imo yaha dow ndiyam daam fu, nesiiji ma66e tayi, 6e mbi'i:

—Wo dum mbeelu!

Be mbaaydiri kulol. ²⁷ Wakkati oon fu, Iisaa wi'i 6e:

—Cellinee berde mon! Wo miin. Taa kulee!

28 Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Joomam, si wo aan fu, njamiraa kam mi wara to maa dow ndiyam dam.

29 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—War!

Piyeer yalti laana kaan, ina yaha dow ndiyam daam, ina fonndii to Iisaa. 30 Ammaa nde o yi'unoo henndu nduun sattii ndeen, o huli. O fuddi yoolaade. O wulli, o wi'i:

—Joomam, hisinam!

31 Wakkati oon fu, Iisaa foorti junngo mum, nanngi mo, wi'i:

—Hey pamduo goondinal. Ko wadi cikkitirdaa?

32 Caggal duum be dido fuu, be naati laana kaan. Wakkati oon, henndu nduun darii. 33 Ndeen taal-ibaafe wonbe ley laana kaan been kujidani mo, mbi'i:

—Tannyoral, aan woni Bii Laamdo!

*No Iisaa selliniri nyawbe ley leydi Genesaret
(Marku 6.53-56)*

34 Be peyyiti maayo ngoon, be njottii leydi Genesaret. 35 Worbe nokku oon annditi mo, kaalani leydi ndiin fuu garol makko. Yimbe been ngadani mo nyawbe muɓben fuu. 36 Be nyaagii mo o acca nyawbe been meema fay si wo kommbol saaya makko tan. Meemudo ngol du fuu dadii.

15

*Haala al'aada maamiraafe
(Marku 7.1-13)*

1 Farisa'en e janninoofe Tawreeta yuuri Urusaliima, ngari to Iisaa yami dum, mbi'i:

² –Dume wadi de taalibaaḅe maa ḅeen ina lotta al'aadaaji maamiraaḅe meeden ḅiin? Sabo ḅe lootataa juude maḅḅe fadde maḅḅe e nyaamude.*

³ Iisaa jaabii ḅe, wi'i:

–Onon le, ḅume wadi de oḅon lotta yamiroore Laamḅo ndeen faa njokkon al'aada moodon?

⁴ Sabo Laamḅo wi'ii: «Teddin bammaa e inna maa.»† O wi'i katin: «Kududḅo bammum naa inna mum, wareede laatoo jukkungo muudum.»‡

⁵ Ammaa onon le, oḅon mbi'a ina heya si nedḅo wi'ii bammum naa inna mum: «Ko kaannoomi wallirde ma ḅuum wo ngedu Laamḅo». ⁶ Ko mbi'oton noon ḅuum, oḅon kaḅa yimḅe teddinde saaraaḅe muḅḅen katin. Hono noon tosirton kongol Laamḅo, faa njokkon al'aada moodon! ⁷ Onon munaafiki'en! Annabi Esaaya woofaay fey nde sappinoo on, wi'unoo:

⁸ «Laamḅo wi'ii:

Lenyol ngol ina teddina kam e kundude muḅḅen, ammaa ḅerde muḅḅen ina mboddi kam.

⁹ Ko ḅe ndewata kam ḅuum walaa nafaa fey. Si goonga, janndeeji ḅi ḅe njannginta ḅiin wo jamirooje yimḅe tan.»§

Haala ko tuuninta nedḅo
(Marku 7.14-23)

¹⁰ Wakkati oon, Iisaa noddi jamaa oon, wi'i ḅum:

–Kettindee, paamee: ¹¹ wanaa ko naatata e hunnduko nedḅo ḅuum tuuninta ḅum. Wo ko wurtotoo e hunnduko ḅuum tuuninta ḅum.

¹² Wakkati oon, taalibaaḅe ḅeen ḅattitii mo, mbi'i mo:

* **15:2** Lootugol juude ngool wanaa faa itta tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina. † **15:4** Wurtagol 20.12. ‡ **15:4** Wurtagol 21.17. § **15:9** Esaaya 29.13.

—Yalla aɗa anndi haalaaji maa diin metti Farisa'en been naa?

¹³ O jaabii, o wi'i:

—Funngo fuu ngo Baaba am gondo dow kammu oon aawaay, doofete. ¹⁴ Accee be. Wo be wumbe dowoobe wumbe! Si bumdo dowii bumdo fu, be dɗo fuu be caaman ley luggere.

¹⁵ Piyeer jaabii, wi'i mo:

—Fiirtan min haala tuundi kaan.

¹⁶ Iisaa wi'i:

—Onon du, faa joonin dum laabanaay on naa?

¹⁷ On paamaay ko naati e hunnduko fuu yahan ley reedu, de dum yalta yaasin? ¹⁸ Ammaa ko wurtoto e hunnduko duum e bernde yuurata. Wo duum jaati tuuninta neddo. ¹⁹ Sabo e bernde neddo miilooji bondi e wadude war-hoore e jeenu e fijirde e nguyka e seedaade fewre e mbonka fuu yuurata. ²⁰ Dum woni ko tuuninta neddo. Ammaa nyaa-mude tawee lootaay juude muudum no al'aada wi'iri ni tuunintaa neddo.

*No debbo leydi Kanaana goondiniri Iisaa
(Marku 7.24-30)*

²¹ Caggal duum, Iisaa dilli doon, fonndii seraaji Tirus e Sidon. ²² Debbo jeyaado Kanaana kodudo e leydi ndiin wari to makko, wulli, wi'i:

—Joomam, taan Daawda, yurmam! Biyam debbo ginnaaru ina woni e muudum, ina torra dum sanne!

²³ Ammaa Iisaa jaabaaki mo fay huunde. Taal-ibaaɓe makko been battitii mo, mbi'i mo:

—Riiwu mo. O jokku en, imo wulla tan.

²⁴ Iisaa jaabii, wi'i:

—Mi nulaaka si wanaa e baali suudu Israa'iila majjudi diin.

²⁵ Ammaa debbo oon wari, sujidi yeeso makko, wi'i:

—Joomam, wallam!

²⁶ Iisaa jaabii, wi'i:

—Hooyude nyaamdu sukaaɓe, de faddana dawaadi woodaa.

²⁷ Debbo oon wi'i:

—Goonga, Joomam. De dawaadi du na nyaama nyaamdu ndu joom muɓɓen saamdinta nduun.

²⁸ Ndeen, Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Hey debbo, goondinal maa ngal ina mawni! Wo dum laatane hono no njidirdaa noon.

Wakkati oon jaati, ɓiyiiko debbo oon dadi.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe

²⁹ Iisaa dilli doon, takkii daande maayo Galili. O yeeni waamnde, o joodii toon. ³⁰ Yimɓe heewɓe ngari to makko, ngaddi bonnguuɓe e wumɓe e woyɓe e muumɓe, kam e nyawɓe wobɓe heewɓe. Be battini dum'en yeeso makko, de o dannii ɓe.

³¹ Dum haaynii yimɓe ɓeen sanne nde nji'unoo muumɓe ina kaala, woyɓe ndadi, bonnguuɓe ina njaha e koyɗe muɓɓen, wumɓe ina nji'a. Yimɓe ɓeen ina njetta Laamɗo Israa'iila.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje nayo (Marku 8.1-10)

³² Iisaa noddi taalibaaɓe muudum ɓeen, wi'i dum'en:

—Yimɓe ɓe ina njurminii kam, sabo hannden woni balɗe tati iɓe ngondi e am, de ɓe ngalaa ko ɓe nyaama. Mi yiɗaa yoppude ɓe ndilla tawee

6e nyaamaay, sabo hasii yolbere liḡowan 6e dow laawol.

³³ Taalibaaḡe makko been mbi'i mo:

—E ley ladde ḡo toy kebeten ko nyaammen jamaa hono o?

³⁴ O yami 6e, o wi'i:

—Buuruuje foti njogidon?

Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Jeddi, kam e liyyoy seeda min njogii.

³⁵ Caggal duum, o yamiri jamaa oon joodoo e leydi. ³⁶ O hooyi buuruuje jeddi deen e liyyoy kooy. O yetti Laamḡo, o tayi ḡe, o hokki taalibaaḡe been kokka ḡum jamaa oon. ³⁷ Be fuu 6e nyaami faa 6e kaari. Taalibaaḡe been kawrunduri kedde deen. De keewi kandeeje jeddi. ³⁸ Nyaamuḡe been wo worḡe ujunaaje nayo, ko waldaa e rewḡe e sukaaḡe. ³⁹ Caggal Iisaa waynake yimḡe been, naati laana, yehi leydi Magadan.

16

No Farisa'en ḡaarorii kollee maande (Marku 8.11-13, Lukka 12.54-56)

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari to Iisaa faa ndaartindoo ḡum. Be ḡaarii ḡum holla 6e maande yuuroore dow kammu. ² O jaabii 6e, o wi'i:

—Si naange yanii kammu ina wojji fu, on mbi'an welan. ³ Fajiri du, si kammu ina wojji ina niḡḡi, on mbi'an yuwoonde toḡan. Oḡon mbaawi senndude alhaaliiji kammu, ammaa on mbaawaa senndude maandeeji wakkatiiji ḡiin! ⁴ Wo jamaanu bonḡo, tuunḡo filotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake, si wanaa maande annabi Yunusa ndeen.

Caggal ɗuum, o yoppi ɓe ɗoon, o dilli.

*Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en
(Marku 8.14-21)*

⁵ Nde taalibaaɓe ɓeen peyyitannoo maayo ngoon ndeen, tawi njeggiti yooɓaade buuru. ⁶ Iisaa wi'i ɓe:

—Kakkilee, ndeentee e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.

⁷ Taalibaaɓe ɓeen ina mbi'undura:

—Wo saabe ko en njoobaaki buuru ɗuum waɗi imo wi'a ni.

⁸ Iisaa faami ko ɓe kaalata ɗuum, wi'i ɓe:

—Dume waɗi de oɗon kaalda hakkunde moodon haala njoobaari buuru? Onon famɗuɓe hoolaare!

⁹ Yalla faa joonin on paamaay? Yalla on miccitaaki buuruuje joy ɗe peccanmi worɓe ujunaaje njoyo ɗeen, e kandeeje ɗe kebbindon kedde ɗeen?

¹⁰ Yalla on miccitaaki katin buuruuje jeddi ɗe peccanmi worɓe ujunaaje nayo ɗeen, e kandeeje ɗe kebbindon kedde ɗeen? ¹¹ Noy waɗi de on paamaay wanaa haala buuru kaalanammi on? Ndeentodon e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.

¹² Ndeen taalibaaɓe ɓeen paami o wi'aay ɓe ndeentoo e ko yuufinta buuru ɗuum, ammaa ɓe ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta ɗuum.

*No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu
(Marku 8.27-30, Lukka 9.18-21)*

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipu. Toon o yami taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i:

—Moy yimɓe mbi'ata Bii Neddo oon woni?

¹⁴ Be njaabii, ɓe mbi'i:

—Wo66e ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Wo66e du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Wo66e katin du ina mbi'a wo a annabi Yeremiya naa gooto e annabaa6e been.

¹⁵ O wi'i 6e:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu, Bii Laamdo buurdo oon.

¹⁷ Ndeen Iisaa wi'i mo:

—Barke woodanii maa, aan Simon 6ii Yuunusa. Sabo wanaa 6ii-Aadama anndini ma dum, wo Baaba am gondo dow kammuuli oon anndini ma dum. ¹⁸ Miin du, mido wi'e Piyeer (dum na firta «Hayre»). Dow hayre ndeen nyi6ammi kawrital am goondin6e ngaal. Fay maayde e semmbe laakara fuu walaa ko waawi e maggal. ¹⁹ Mi hokkete cokitirde laamu Laamdo: huunde fuu ko kadu6aa dow leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko nja6u6aa dow leydi, ja6ete dow kammu.

²⁰ Ndeen, Iisaa sappani taalibaa6e muudum 6een taa kaalana fay gooto yalla kam woni Almasiihu.

No Iisaa sapporii maayde muudum e iirtagol muudum

(Marku 8.31-33, Lukka 9.22)

²¹ Gilla wakkati oon, Iisaa fuddi anndinde taalibaa6e muudum 6een ina tilsani dum yaha Urusaliima. Toon maw6e yim6e e hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta torran dum sanne, de ngada waree. De nyannde tata6erde ndeen o iirtoto. ²² Ndeen Piyeer toowtini mo de fuddi felude mo e haalaaji makko diin, wi'i:

—Wo Laamdo reene Joomam! Dum hewtataako ma!

²³ De Iisaa kaa yeeyii, wi'i Piyeer:

—Woddam aan Seydaani! Ada fergina kam e laawol am, sabo miilooji maa diin yuuraay to Laamdo, wo to yimbe di yuuri!

No Iisaa jokkirtee

(Marku 8.34-9.1, Lukka 9.23-27)

²⁴ Caggal duum, o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:

—Muuydo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muudum, hooya leggal muudum palaangal, jokka kam.* ²⁵ Sabo muuydo dannude yonki muudum fu, mursan ki. Ammaa mursudo ki saabe am fu, heɓtan ki. ²⁶ Dume heɓude adunaaru ndu fuu nafata neddo, si mursii yonki muudum? Yalla ina woodi ko neddo waawi hokkitirde faa danna yonki muudum naa? ²⁷ Sabo Bii Neddo oon wardan e maleyka'en muudum e ley teddeengal Baaba muudum. Wakkati oon, o barjoto mono fuu ko fotata e golle muudum. ²⁸ Goonga kaalanammi on: yoga e wonbe do maayataa tawee nji'aay Bii Neddo ina warda e laamu muudum.

17

No alhaali Iisaa waylitorii

(Marku 9.2-13, Lukka 9.28-36)

¹ Balde jeegom caggal duum, Iisaa yaadi e Piyeer e sakiraaɓe dido Yaakuuba e Yuhanna, o toowtidi e muɓɓen dow waamnde toownde. ² Doon alhaali makko waylitii yeeso maɓɓe. Yeeso makko ina jalba hono naange, kaddule makko du ndawni far

* **16:24** Ndaaree Matta 10.38.

hono annoora. ³ Inan, Muusaa e Iliyaasa ɓangani ɓe, ina kaalda e makko. ⁴ Piyeer wi'i Iisaa:

—Joomam, gonal amin ɗo ina woodi. Si aɗa yiɗi fu, mi darnan hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

⁵ O tilaaki e haalude, faa ruulde jalboore suddi ɓe. Daande yuuri ley ruulde ndeen, wi'i:

—O woni 'Biyam mo korsinmi, mo ceyortoomi. Kettindanee mo!

⁶ Nde taalibaaɓe ɓeen nannoo daande ndeen fu, kippi geese muɓɓen e leydi. Be kuli sanne. ⁷ Iisaa ɓattitii, meemi ɓe, wi'i:

—Umme, taa kulee.

⁸ Wakkati oon, ɓe ɓanti gite maɓɓe, de ɓe nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko ɓe njippotoo waamnde ndeen ɗuum, Iisaa sappani ɓe, wi'i:

—Taa kaalanee fay gooto ko nji'udon ɗuum faa wakkati nde Bii Nedɗo ummitii e hakkunde maayɓe.

¹⁰ Caggal ɗuum, taalibaaɓe ɓeen yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de jannginooɓe Tawreeta ina mbi'a tilay annabi Iliyaasa artoo Almasiihu warude?

¹¹ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Goonga, Iliyaasa artoto warude, moyyintinoo huunde fuu. ¹² Ammaa mido wi'a on: Iliyaasa warii faa faltake, de ɓe annditaay ɗum, ɓe ngollii ɗum ko ɓe muuyi fuu. Hono noon ɓe torriira Bii Nedɗo oon du.

¹³ Ndeen taalibaaɓe ɓeen paami wo haala Yaayaa lootoowo lootagal batisima o haalanta ɗum'en.

*No Iisaa selliniri suka gondudo e ginnaaru
(Marku 9.14-29, Lukka 9.37-43)*

¹⁴ Nde 6e ngartunoo to jamaa oon ndeen, gorko gomma 6attitii mo, hofii yeeso makko, ¹⁵ wi'i:

—Joomam, yurma 6iyam gorko! O dabi-dabiyaajo, imo tampi sanne. Wakkatiiji keewdi imo saama e yiite naa e ndiyam. ¹⁶ Mi yaarii mo to taalibaa6e maada de 6e kunnngii dannude mo.

¹⁷ Iisaa 6attitii, wi'i:

—Hey yim6e jamaanu bondo mo walaa goondinal! Faa ndey ngondammi e moodon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Ngaddanee kam suka o do!

¹⁸ O sappani ginnaaru nduun e semmbe. Ndu yalti suka oon. Wakkati oon ni, suka oon dadi.

¹⁹ Caggal duum, taalibaa6e 6een toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de min kunnngii riiwude ginnaaru nduun?

²⁰ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dum. Goonga kaalanammi on: si goondinal moodon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii waamnde nde: «Yuw do, njahaa to», nde yuwan. Fay huunde on kunnngataako wadude. [²¹ *]

No Iisaa sapporii katin maayde muudum e iirtagol muudum

(Marku 9.30-32, Lukka 9.43-45)

²² Caggal duum, Iisaa e taalibaa6e muudum kawri katin ley leydi Galili. Iisaa wi'i 6e:

* **17:21** E dereeji 6ooydi, goddi ina 6eyda aaya 21: Ammaa iri ginnaaru nduun riiwirtaake si wanaa du'aare e suumayeere.

—Bii Neddo wattete e juude yimbe. ²³ Be mbaran dum, de nyannde tataberde ndeen iirtoto.

Haala kaan metti taalibaaɓe been sanne.

Haala yobugol lampo suudu dewal mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njottinoo Kafar-nahum ndeen, nanngooɓe lampo suudu dewal mawndu been battii Piyeer, mbi'i dum:

—Yalla moodibbo moodon oon yobataa lampo suudu dewal mawndu naa?

²⁵ Piyeer jaabii, wi'i:

—Imo yoba.

Ko Piyeer naati suudu nduun duum, fadde muudum hebude haala, Iisaa wi'i:

—Simon, dume miilidaa? Kaanankoobe adunaaru been, moy ɓe ndoonyata? Moy ɓe njomnotoo lampo? Biɓɓe laamu naa weerɓe?

²⁶ Piyeer jaabii, wi'i:

—Wo weerɓe.

Iisaa wi'i mo:

—Ndelle, ɓiɓɓe laamu been wo rimbe, njobataa.

²⁷ Ammaa, en njidaa mettinde berde yimbe been. Yahu to maayo toon, paddaa jammbuure maa e ley ndiyam daam. Liingu ngu artidaa nanngude fu, njaltinaa dum. Si a omtii hunnduko mum, a tawan toon mbuudu cardi kiɓɓinoowu lampo meeden. Ittaa dum, njobanowaa en, enen dido.

18

*Haala burdo teddude ley laamu Laamdo
(Marku 9. 33-37, Lukka 9.46-48)*

¹ Wakkati oon, taalibaaɓe been battitii Iisaa, yami dum, mbi'i:

—Moy ɓuri teddude ley laamu Laamdo?

² Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso maḅḅe,
³ wi'i:

— Goonga kaalanammi on: sini on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa ley laamu Laamdo. ⁴ Leeyindo hoorem faa nanndi e cukalel ngel, kam woni burdo teddude ley laamu Laamdo. ⁵ Neddo fuu jabbiido cukalel gootel hono ngel e innde am, wo miin jabbi.

Haala ko luttinta yimḅe

(Marku 9.42-48, Lukka 17.1-2)

⁶ —Neddo fuu luttindo gootel e cukaloy goondinkoy kam koy, ko buri moyyande joomum hayre teddunde haḅḅee e daande mum, yoolee ley to buri luggude e maayo manngo.

⁷ Bone woodanii adunaaru ndu saabe kulle luttinooje yimḅe deen! Tilay kulle deen ngada, ammaa bone woodanii laatiido sabaabu majje!

⁸ Si tawii junngo maa naa koyngal maa luttinte, tayaa dum, paddaa. Naatidaa e junngo wooto naa koyngal gootal ley nguurndam nduumiidam buri moyyande ma diina faddeede e yiite duumi-inge tawee a kibbudo. ⁹ Si tawii yitere maa luttinte, ittu nde, paddaa. Sabo naataa nguurndam nduumiidam a dokko, buri moyyande ma diina paddadaa e yiite jahannama a kibbudo.

Banndol haala mbaalu lallungu

(Lukka 15.3-7)

¹⁰ —Ndeentee e yawude fay gootel e cukaloy koy. Sabo mido wi'a on: maleyka'en makkoy wonḅe dow kammuuli ḅeen, wakkati fuu ina ngoni yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon, ina nji'a

dum. [11 *] 12 Dume miilotodon? Si neddo ina jogii baali hemre de ngootu lalli, wanaa yoppan capande jeenay e jeenay diin ley ferro, de filowoo majjingu nguun naa? 13 Goonga kaalanammi on: si o yiitii ngu, o seyorto ngu faa bura capande jeenay e jeenay di lallaay diin. 14 Hono noon Baaba moodon gondoo dow kammuuli oon du yidiraay fay gootel e cukaloy koy majja.

*Haala yaafundurgol hakkunde sakiraabe
(Lukka 17.3)*

15 —Si sakiike maa toonyake ma, njahaa to muudum kollitaa dum toonya muudum oon tawee onon dido tan. Si o jabanii ma, a hewtii sakiike maa. 16 Ammaa si o jabaay, njaadaa e neddo gooto naa yimbe dido, hono no Binndi diin mbiiri: «haala fuu daroo dow seedaaku yimbe dido naa tato.» 17 Si o jabanaay ma, kaalanaa dum kawrital goondinbe ngaal. Si o salake jabande kawrital goondinbe ngaal, njogorodaa mo keefeero naa nanngoowo lampo. 18 Goonga kaalanammi on: huunde fuu ko kadudon dow leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko njaadon dow leydi, jabete dow kammu. 19 Mido haalana on katin: si dido moodon ndewrii ley adunaaru ga dow ko njaarotoo Laamdo fuu, Baaba am gondoo dow kammuuli wadanan on ko njaaridon duum. 20 Sabo nde dido naa tato kawriti e innde am fuu, miin du, mido woni hakkunde muuben doon.

Bannadol haala golloowo caliido yaafaade

21 Ndeen Piyeer battitii Iisaa, yami dum:

* **18:11** E dereeji booydi, goddi ina beyda aaya 11: Sabo hisinde lallube waddi Bii Neddo oon.

—Joomam, si banndam toonyake kam fu, kile foti kaanumi yaafaade dum? Yalla kile jeddi naa?

²² Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Mi wi'aay ma kile jeddi tan. Njaafodaa dum kile capande jeddi faa nde jeddi.

²³ Iisaa beydi wi'i:

—Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono kaananke gooto anniyiido yamtude golloobe muudum nyamaande. ²⁴ Nde o fuddunoo yamtude fu, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji. ²⁵ Gorko oon walaa ceede ko yoba mo. Dum le, kaananke oon yamiri o sonnee, kanko e deekiiko e sukaaabe makko e ko o jogii fuu, faa yoba nyamaande ndeen. ²⁶ Golloowo oon hippii yeeso kaananke oon, nyaagii dum, wi'i: «Munyanam, mi yobete fuu!» ²⁷ Kaananke oon yurmii mo, yaafanii mo nyamaande ndeen, yoppi mo o dilli.

²⁸ Golloowo oon yalti, hawri e gollidoowo muudum joganiido dum ceede seeda. O nanngi dum daande, imo dedda, o wi'i: «Yobam ceede am!»

²⁹ Gollidoowo makko oon hippii e leydi, nyaagii mo, wi'i: «Munyanam, mi yobete!»

³⁰ Ammaa o jabaay. O uddowi dum e kasu, faa do yobi nyamaande ndeen fuu. ³¹ Nde golloobe heddiibe been nji'unoo dum ndeen, mettaa sanne, njehi kaalanowi dum kaananke oon. ³² Ndeen, kaananke oon noddii golloowo oon, wi'i dum: «A golloowo bondo! Nde nyaaginodaa kam ndeen, mi yaafanake ma ko ndewanmaami duum fuu.

³³ Aan du, a haanaano yurmaade jaado maa oon hono no njurmorimaami ni naa?» ³⁴ Kaananke oon tikki sanne, watti mo e juude jukkotoobe, faa do o yobi nyamaande ndeen faa laabi.

Iisaa beydi, wi'i:

³⁵ —Hono noon Baaba am gondo dow kammu oon wadata neddo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum bernde laa6unde.

19

*Haala ko Iisaa tindini dow ceergal
(Marku 10.1-12)*

¹ Nde Iisaa tilinoo e waajuuji diin ndeen, dilli Galili yehi leydi Yahuudiya, caggal gooruwol Urduun. ² Yim6e heew6e njokki mo. O danni toon nyaw6e mu66en.

³ Farisa'en wob6e ngari to makko faa ndaartindoo mo, yami mo:

—Yalla ina daganii gorko seerude deekum e sabaabu tawaado fuu naa?

⁴ O jaabii, o wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Binndi diin mbi'i? E fuddoode Laamdo tagii 6e, wadii 6e gorko e debbo.

⁵ O wi'i: «Dum saabii de gorko yoppan inna mum e bammum, nanngundura e deekum, 6e dido fuu 6e laatoo neddo gooto.»* ⁶ Nii woni 6e nganaa dido katin, 6e banndu wooturu. Ndelle, taa neddo senna ko Laamdo hawrunduri.

⁷ Be yami mo, 6e mbi'i:

—Ndelle ko wadi de Muusaa yamiri gorko hokka deekum talkuru ceergal si na seera dum?

⁸ O jaabii 6e, o wi'i:

—Wo saabe on yoor6e berde, duum wadi de Muusaa hokki on laawol ceeron rew6e moodon. Ammaa ley fuddoode, wanaa noon worrunoo.

* **19:5** Fuddoode 2.24.

⁹ Mido wi'a on: si neddo seerii deekum de wanaa saabe jeenu, si banji debbo goddo fu, jeenii.

¹⁰ Taalibaaɓe makko been mbi'i mo:

—Si wo nii hakkunde gorko e deekum worri, tawee neddo banjaay duum ɓuri woodude.

¹¹ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Wanaa yimɓe fuu mbaawi jaɓude haala ka, sanaa ɓe Laamdo hokki baawde majjum.

¹² Daliliiji kadooji worɓe banjude ina ngoodi. Sabo woɓɓe ndimaama wo waatoraabe. Woɓɓe wo soortaabe. Woɓɓe du, kam'en kaɗi ko'e muɓɓen banjude faa ngollana laamu Laamdo. Neddo fuu jardiido tindinoore ndeen, waɗa nde!

No Iisaa barkiniri cukaloy

(Marku 10.13-16, Lukka 18.15-17)

¹³ Caggal duum, woɓɓe ngaddi cukaloy to Iisaa faa yowa juude muudum dow makkoy, de du'anoo koy. Ammaa taalibaaɓe been ndukani yimɓe been.

¹⁴ Ndeen Iisaa wi'i:

—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kaɗee koy, sabo wo nannduɓe e makkoy been njeyi laamu Laamdo.

¹⁵ O yowi junngo makko dow makkoy, o barkini koy. Ndeen o dilli doon.

Haala jokolle jom jawdi

(Marku 10.17-31, Lukka 18.18-30)

¹⁶ Gorko gomma battitii Iisaa, yami dum, wi'i:

—Moodibbo, huunde lobbere ndeye kaanumi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiidam?

¹⁷ Iisaa wi'i mo:

—Ko waɗi de lamndidaa kam dow huunde lobbere? Laamdo tan woni lobbo! Si aɗa yidi naatude e nguurndam, jokku jamirooje.

¹⁸ Gorko oon yami Iisaa, wi'i:

—Jamirooje deye njokkammi?

Iisaa jaabii, wi'i:

—Taa wadu war-hoore, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre, ¹⁹ teddin inna maa e bammaa, njidira a gondo maa no njidirdaa hoore maa ni.

²⁰ Suka jokolle oon wi'i mo:

—Mido haybi dum fuu. Dume heddi katin?

²¹ Iisaa wi'i mo:

—Si ada yidi hiɓɓude, yahu sonnoy ko njogidaa fuu, kokkaa ceede deen talkaaɓe. Ndeen a heɓan mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

²² Nde suka jokolle oon nannoo haalaaji diin ndeen, dillidi e mettorgal, sabo wo jom jawdi sanne.

²³ Ndeen, Iisaa wi'i taalibaaɓe muudum been:

—Goonga kaalanammi on: naatugol jom jawdi leylaamu Laamdo ina tiidi! ²⁴ Mido haalana on du: ngeelooba naata wudde battal ɓuri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamdo.

²⁵ Nde taalibaaɓe been nannoo haala kaan ndeen, dum haaynii dum'en sanne. Iɓe mbi'a:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

²⁶ O ndaari ɓe, o wi'i:

—Yimɓe mbaawanaa dum, ammaa walaa fuu ko Laamdo waawanaa.

²⁷ Piyeer hooyi haala, wi'i mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii ma. Dume min keɓoyta?

²⁸ Iisaa wi'i ɓe:

—Goonga kaalanammi on: si Bii Neddo oon joodake e joodorgal laamu muudum teddungal ley adunaaru heyru, onon sappo e dido jokkuɓe kam ɓee du, on njoodoto dow joodorde laamu, carodon

lenyi Israa'iila sappo e didi diin. ²⁹ Neddo fuu joppudo suudu mum, naa sakiraaɓe mum worɓe e rewɓe, naa inna mum, naa bammum, naa sukaaɓe mum, naa gese mum saabe am fu, heɓan ko ɓuri dum kile hemre, katin du heɓan nguurndam nduumiidam. ³⁰ Ammaa ardiibe heewɓe laatoto gadaaɓe. Gadaaɓe heewɓe du laatoto ardiibe.

20

Banndol haala golloobe ley ngesa cabiije

¹—Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono jom ngesa cabiije jaltudo gilla fajiri faa hooya golloobe ngolla ngesa muudum cabiije. ² O hebi golloobe, o rewri e muɓɓen njobdi nyalooma, mbuudu cardi hono no woowri noon. O yaari ɓe ngesa makko. ³ Wakkati nyawlal naange, o yalti katin. O yi'i wobbe ley luumo ɓe ngalaa golle. ⁴ O wi'i ɓe: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije toon. Mi yoban on ko haani yobeede.» ⁵ Been du njehi toon. Jom ngesa oon yalti, wadi noon katin hakkunde naange e caggal sallifana. ⁶ Caggal duum, o yalti katin wakkati laasara. O tawi wobbe ina keddi to luumo toon. O wi'i dum'en: «Dume wadi de nyalludon do on ngollaay fay huunde?» ⁷ Be njaabii mo, ɓe mbi'i: «Fay gooto hooyaay min golle.» O wi'i ɓe: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije ngaan.» ⁸ Nde hiirnoo fu, jom ngesa oon wi'i howruujo mum oon: «Noddu golloobe been de njobaa dum'en. Artorodaa sakiitiibe waddeede been, de cakitorodaa artiibe been.» ⁹ Waddaabe laasara been ngari, mono e muɓɓen fuu hokkaa mbuudu cardi. ¹⁰ Artinooɓe been du ngari, cikki njobete ko ɓuri dum. Ammaa kam'en

du, mono e muɓɓen fuu hokkaa mbuudu cardi. ¹¹ Nde ɓe njɔɓanoo dum ndeen, iɓe nɗurɗurta jom ngesa oon. ¹² Iɓe mbi'a: «Bee do seeda tan ngolli, de ɓe ponndaama e amin njobdi. Minen kaa, wo min nyallu, miden ngolla ley naange wulnge!» ¹³ Jom ngesa oon jaabii gooto maɓɓe, wi'i: «Neddo am, mi wadaay ma fuu ko boni. Wanaa en ndewrii mi hooyire mbuudu cardi nyalooma naa? ¹⁴ Ndelle, jaɓu njobdi maa, njahaa. Mi muuyii hokkude cakitiido oon ko kokkumaami duum. ¹⁵ Wanaa ko weli kam ngadammi ceede am naa? Naa a hirii saabe moyyere am?»

¹⁶ Iisaa wi'i:

—Hono nii gadaaɓe laatorto ardiibe, ardiibe du laatoto gadaaɓe.

No Iisaa sapporii tataɓerde maayde muudum e iirtagol muudum

(Marku 10.32-34, Lukka 18.31-34)

¹⁷ Iisaa e taalibaaɓe sappo e dido been ina yeenja, ina njaha Urusaliima. E laawol ngool, Iisaa toowtini ɓe feere, wi'i:

¹⁸ —Inani eden njaha Urusaliima. Doon Bii Neddo wattetee e juude hooreeɓe almaami'en e jannginoobe Tawreeta. Be caroo mo sariya maayde. ¹⁹ Be ngatta mo e juude yimɓe ɓe nganaa Alhuudiya'en. Kam'en du njalnoro mo, piya mo dorri, tonta mo e leggal palaangal faa o maaya. De nyannde tataɓerde ndeen o iirtoto.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa
(Marku 10.35-45)

²⁰ Ndeen, inna biɓɓe Jebede battini sukaaɓe muudum Iisaa. O sujidi yeeso Iisaa faa o ɲaaroo ñum huunde. ²¹ Iisaa wi'i mo:

—Dume njiddaa?

Debbo oon jaabii mo, wi'i:

—Mido yidi ngadaa faa biɓɓe am worɓe ñido ɓe njoodoo dakkol maa ley laamu maa, gooto gere nyaamo maa, gooto du gere nano maa.

²² Iisaa jaabii, wi'i:

—On anndaa ko ɲaarotoɗon. Yalla oɗon mbaawi yardude horde mettunde nde njardammi ndeen naa?

Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Miden mbaawi.

²³ O wi'i ɓe:

—Goonga, on njardan nde. Ammaa joodaade gere nyaamo am naa nano am, wanaa miin yamirta ñum. Joodorde deen, wo ɓe Baaba am moyyinani been njeji.

²⁴ Nde taalibaaɓe sappo heddiibe been nannoo ñum ndeen, ɓernani sakiraaɓe ñido been. ²⁵ Ndeen Iisaa noddi ɓe fuu, wi'i ɓe:

—Oɗon anndi laamiibe leyɗe adunaaru ina laamorii ñum'en doole. Mawɓe been du ina kolla yimɓe been baawɗe. ²⁶ Onon kaa, ñum wadataa hakkunde moodon. Jidɗo laataade tedduɗo hakkunde moodon fuu, ina haani laataade golloowo moodon. ²⁷ Katin du, jidɗo ardaade e moodon fuu, ina haani laataade maccuɗo moodon. ²⁸ Noon du, Bii Nedɗo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yimɓe, de hokka yonki muudum faa laatoo coottitaari ndimɗinoori heewɓe.

No Iisaa selliniri wumbe dīdo
(Marku 10.46-52, Lukka 18.35-43)

²⁹ Nde Iisaa e taalibaaɓe muudum njaltannoo Yeriko ndeen, jamaa keewdo jokki dum. ³⁰ Wumbe dīdo ina njoodii e sera laawol ngool. Be nani Iisaa ina faltoo, de ɓe puɗɗi yeewnaade, iɓe mbi'a:

—Taan Daawda, yurma min!

³¹ Jamaa oon jawani ɓe, wi'i ɓe ndeyyinoo. Ammaa ɓe ɓeydi yeewnaade iɓe mbi'a:

—Joomii amin, taan Daawda, yurma min!

³² Iisaa darii, noddi ɓe, wi'i:

—Dume njidudon mi waɗana on?

³³ Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Joomii amin, min mbumta.

³⁴ Iisaa yurmii ɓe, meemi gite maɓɓe. Wakkati oon pay, ɓe mbumti. Ndeen ɓe njokki dum.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima
(Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40, Yuhanna 12.12-19)

¹ Ko Iisaa e taalibaaɓe muudum ɓadii Urusaliima dūum, njottii Baytifaaji dow waamnde wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli taalibaaɓe dīdo, ² wi'i ɓe:

—Njehee naatowee ngalluure wonnde yeeso moodon ndeen. Nde njottidon fu, on tawan toon araawa e mola muudum ina kaɓɓii. Kaɓɓiton dī, ngaddanon kam. ³ Si won ko goddo yami on e majjum, njaabodon dum joomii amin ina haajaa dī, de nultiran dī law.

⁴ Dum waɗi faa ko annabaajo haalnoo dūum tabita nde wi'unoo:

⁵ «Mbi'ee yimɓe ngalluure Siyona:

Ndaaree, inan kaananke moodon ina wara to moodon,
 ina leeyinkinii, ina waddii mola,
 6ii mbaddeteenga.»*

⁶ Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen njehi ngadowi ko Iisaa yamiri dum'en. ⁷ Be ngaddi araawa ngaan e mola muudum. Be njowi e majji saayaaji maɓɓe, de Iisaa waddii. ⁸ Ko ɓuri heewude e jamaa oon weerti saayaaji muɓɓen dow laawol. Wobɓe kelti licce ledde, mbeerti de dow laawol ngool. ⁹ Jama'aaje gonde yeeso Iisaa deen e jokkude caggal makko fuu ina ilina, ina mbi'a:

—Jettooje ngoodanii Taan Daawda! Barke woodanii gardo e dow innde Joomiraado!† Jettooje ngoodanii Laamdo faa dow kammuuli!

¹⁰ Nde o naatunoo Urusaliima fu, ngalluure ndeen fuu iirii, na saaya. Iɓe mbi'a:

—Gorko o wo moy?

¹¹ Jamaa oon jaabii:

—Wo annabi Iisaa, yuurudo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu

(Marku 11.15-19, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

¹² Iisaa naati taliyaare suudu dewal mawndu nduun. Doon o riiwi soodooɓe e soottooɓe wonɓe ley toon fuu. O liɓi taabaaje weccoɓe ceede e joodorde soottooɓe buugaali. ¹³ Ndeen o wi'i ɓe:

—Ley Binndi diin Laamdo wi'i: «Suudu am indirte suudu wadirdu du'aare.»

* **21:5** Jakariyaa 9.9. † **21:9** Jabuura 118.25-26.

Iisaa beydi, wi'i:

—Onon kaa, odon ngada ndu «suudirdu yanooŋe!»‡

¹⁴ Wumŋe e bonnguuŋe ngari to makko e ley suudu dewal mawndu nduun, de o dannii dūm'en.

¹⁵ Hooreeŋe almaami'en e jannginooŋe Tawreeta been nji'ii kulle kaayniide de o wadata. Be nani du sukaaŋe ina ilina e ley suudu dewal mawndu ina mbi'a:

—Jettooje ngoodanii Taan Daawda!

Dum fuu dūm metti ŋe. ¹⁶ Be mbi'i Iisaa:

—A nanii ko cukaloy koy mbi'ata dūm naa?

O wi'i ŋe:

—Mi nanii. Yalla abada on janngaay dūm do:

«A wadii faa kunndude sukaaŋe famarŋe e musinooŋe ina njette?»§

¹⁷ Caggal dūm, o seedi e maŋŋe. O yalti ngalluure ndeen, o yehi Baytaniya, o waalowi toon.

No Iisaa hudiri yibbi

(Marku 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Gilla fajiri Iisaa ina yeccoo ngalluure toon, tawi ina yolbi. ¹⁹ O haynii yibbi e sera laawol, o fanti ki. Ammaa o tawraay ki faa'e si wanaa haako. Wakkati oon, o wi'i ki:

—Taa a rimu abada katin!

Wakkati oon pay, yibbi kiin yoori kolon. ²⁰ Nde taalibaaŋe been nji'unoo dūm fu, dūm haaynii dūm'en. Be yami Iisaa, ŋe mbi'i:

—Noy wadi de yibbi ki yoordi wakkati gooto ni?

²¹ Iisaa jaabii ŋe, wi'i:

‡ **21:13** Esaaya 56.7, Yereimiya 7.11. § **21:16** Jabuura 8.3.

—Goonga kaalanammi on: si odon ngoondini on cikkitiraay fu, on ngadan ko buri ko ngadumi yibbi ki duum. On mbaawan wi'ude fay waamnde nde: «Doofa, saamoy ley maayo», de laatoroo noon. ²² Si odon ngoondini, ko njaaridon e ley du'aare fuu on keban dum.

*Yamol dow toy baawde Iisaa yuuri
(Marku 11.27-33, Lukka 20.1-8)*

²³ Iisaa naati suudu dewal mawndu nduun. Nde o waajotonoo ndeen, hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankoobe ɓeen battii mo, yami, mbi'i:

—Laamu nguye hokki ma baawde gollude ko ngollataa dum? Moy hokki ma laawol ngollaa dum?

²⁴ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Miin du, huunde wootere tan yamammi on. Si on njaabake kam, mi haalanan on kokkudo kam laawol mi golla ko ngollammi dum. ²⁵ Toy lootagal batisima Yaayaa ngaal yuuri? To Laamdo naa to yimɓe?

Ndeen heddii iɓe ndawrida hakkunde maɓɓe, iɓe mbi'a:

—Si en mbi'ii to Laamdo fu, o yaman en ko wadi de en ngoondinaay Yaayaa? ²⁶ Ammaa si en mbi'ii to yimɓe, kulen ko jamaa o wadata en, sabo yimɓe ɓeen fuu ina njogorii Yaayaa wo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, ɓe mbi'i:

—Min anndaa.

Iisaa du jaabii ɓe, wi'i:

—Haya miin du, mi haalantaa on baawde deye ngollirammi ko ngollammi dum.

Banndol haala sakiraabe diɗo

28 Iisaa beydi wi'i:

—Dume miilotodon e banndol ngol: gorko gomma ina joginoo bi66e wor6e dido. O battitii arandeejo oon, o wi'i dum: «Binngel am, yahu golloy hannden to ngesa cabiije toon.» 29 Biddo oon jaabii, wi'i yahataa. Ammaa caggal duum, mimsiti yehi. 30 Baabiiwo oon battitii dida6o oon, wi'i dum ko wi'unoo arandeejo oon duum. Oon kaa jaabii, wi'i: «Woodi Baaba», ammaa yahaay. 31 Moy e ma66e wadi ko bammum muuyi duum?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Arandeejo oon.

Ndeen, Iisaa wi'i 6e:

—Goonga kaalanammi on: nanngoobe lampo e rew6e woykuruube been artoyto on naatude e laamu Laamdo. 32 Sabo Yaayaa warii to moodon, hollii on laawol fonnditaare, de on ngoondinaay dum. Ammaa nanngoobe lampo e rew6e woykuruube been ngoondinii mo. Fay nde njiinodon dum ndeen, on mimsitaay ngoondindon dum.

*Banndol haala remoo6e bon6e
(Marku 12.1-12, Lukka 20.9-19)*

33 —Kettindee banndol gonngol: neddo gomma darni ngesa cabiije, fiiltini nga hoggo, wasi luggere 6oosirde cabijam. O nyibi suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal duum, o halfini nga remoo6e, de o wadi jahaangal. 34 Faa 6oreede cabiije yottii, de o neli golloobe makko to remoo6e been toon, 6e ngaddanowa mo ngedu makko e bi66e cabiije deen. 35 Ammaa remoo6e been nanngi golloobe makko been, piyi gooto, mbari gooto, limni gooto kaaye. 36 Jom ngesa

oon neli e maɓɓe golloobe ɓurɓe arandeeɓe been heewude. Remooɓe been ngadi ɓe no ngadunoo arandeeɓe been noon. ³⁷ De saktii o neli biyiiko gorko to maɓɓe, o wi'i: «Be njaagoto biyam oon.» ³⁸ Ammaa nde remooɓe been nji'unoo biyiiko oon ndeen, mbi'unduri hakkunde muɓɓen «O woni donoowo hoggo ngo. Ngaree mbaren mo, ked-doroden ngesa nga!» ³⁹ Wakkati oon, ɓe nanngi mo, ɓe paddi mo to gada ngesa toon, ɓe mbari mo. ⁴⁰ Joonin le, si jom ngesa cabiije oon warii, noy o wadata remooɓe been?

⁴¹ Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—O halkiran bonɓe been no boniri. O halfinan ngesa ngaan remooɓe wɓɓe hokkoobe mo ngedu makko e ɓiɓɓe magga wakkati nga ɓoraa.

⁴² Caggal duum, Iisaa wi'i ɓe:

—Yalla on njangaay ko winndaa ley Binndi diin duum naa?

«Hayre nde nyiɓooɓe been calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.
Dum wo golle Joomiraado,
wo dum haaynde e jiide meeden!»*

⁴³ Saabe dum, mido wi'a on: laamu Laamdo it-tete e moodon, hokkee yimɓe wadoobe ko haani e maggu. ⁴⁴ Caamudo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muudum du, diggan.

⁴⁵ Nde hooreeɓe almaami'en e Farisa'en been nannoo banndi makko diin, paamii wo kabaaru muɓɓen o banndi. ⁴⁶ Iɓe piloo no ɓe nanngira mo, ammaa ɓe kulii yimɓe, sabo yimɓe been ina njogorii mo annabaajo.

* **21:42** Jabuura 118.22-23.

22

Banndol haala nyaamdu bangal (Lukka 14.15-24)

¹ Iisaa bannndani 6e katin, wi'i 6e:

² –Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono kaananke ban^{noowo} biyum gorko, wadani dum neema bangal. ³ O neli maccu6e makko nod-dowa yim6e bangal ngaal, ammaa noddaa6e been calii warude. ⁴ O neli katin maccu6e wo66e, o wi'i dum'en: «Mbi'ee noddaa6e been nyaamdu nduun moyyinaama faa woodi. Mi hirsii ga'i e nyalbi paydi. Fuu segilaama. Be ngara, 6e nootoo weltaare bangal nde.» ⁵ Ammaa nod-daa6e been kiisaaki mo, naati haajuuji mu66en: o yehi ndaaroyde ngesa muudum, o du luumooji muudum. ⁶ Heddi6e been nanngi maccu6e been, torri 6e, mbari 6e. ⁷ Kaananke oon tikki, neli sordaasi6e muudum mbarowi waru6e nulaa6e been, mbuli wuro mu66en. ⁸ Caggal duum, o wi'i maccu6e makko been: «Nyaamdu bangal nduun moyyinaama, ammaa noddaa6e been kaandaa e nyaamude ndu. ⁹ Dum le, njehee dow laabi mawdi diin, noddon neddo fuu mo kawrudon wara nyaama nyaamdu bangal ndu.» ¹⁰ Maccu6e been njehi dow laabi diin, noddi yim6e 6e kawri toon fuu gilla e bon6e faa e moyyube faa galle jom bangal oon heewi yim6e.

¹¹ Nde kaananke oon naatunoo faa ndaara nod-daa6e been ndeen, o haynii gorko mo 6ornaaki kaddule bangal ngaal. ¹² O wi'i dum: «Neddo am, noy naatirdaa do tawi a 6ornaaki kaddule bangal?» De oon deyyinii. ¹³ Ndeen, kaananke oon wi'i golloo6e been: «Ka66ee juude makko e koyde

makko, paddon mo e ley nimre yaasin ndeen. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni.»

¹⁴ Iisaa heddii na wi'a:

—Noddaabe ina keewi ammaa subaaɓe ina pamdi.

Haala yobugol lampo

(Marku 12.13-17, Lukka 20.20-26)

¹⁵ Farisa'en njeɓi ndawridowi no nanngira Iisaa e ley haala muudum. ¹⁶ Be neli yoga e taalibaaɓe maɓɓe e jokkuɓe Hirudus to Iisaa. Nulaaɓe been mbi'i mo:

—Moodibbo, miden anndi a goongante: aɗa jannginira laawol Laamɗo ngol goonga. A hulataa fay gooto, sabo a burdintaa yimɓe. ¹⁷ Ndelle, haalan min dume miilɗaa: yalla ina dagii min kokka kaananke Roma mawɗo oon lampo naa dagaaki?

¹⁸ Ammaa Iisaa ina anndi anniyaaji maɓɓe bondi diin. O wi'i ɓe:

—Onon munaafiki'en! Dume wadi de oɗon tuufina kam? ¹⁹ Kollee kam mbuudu njobeteengu lampo.

Be ngaddani mo mbuudu cardi ngootu. ²⁰ O yami ɓe, o wi'i:

—Natal moy e innde moy woni ɗo?

²¹ Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Kaananke Roma.

O wi'i ɓe:

—Ndelle, kokkee kaananke Roma oon ko jeyi, kokkon Laamɗo du ko jeyi.

²² Nde ɓe nannoo jaabu oon fu, dum haaynii ɓe. Be celi mo, ɓe ndilli.

Haala ummital maayɓe

(Marku 12.18-27, Lukka 20.27-40)

²³ E ley nyalooma oon, woɓɓe ley waalde Saduki'en ngari to Iisaa. Kam'en ngoni yeddooɓe ummital. ²⁴ Be yami mo, ɓe mbi'i:

—Moodibbo, Muusaa wi'i: «Si neddo maayii hebaay biddo, minyum naa mawnum dewla debbo joppaado oon, faa hebana dum beyngu.»*

²⁵ Ina woodunoo hakkunde amin sakiraaɓe worɓe njeddo. Arandeejo oon dewli, maayi hebaay biddo. Minyiiko hooyi debbo oon. ²⁶ Kam du maayi hebaay biddo. Tataɓo oon du jokki, faa ɓe njeddo fuu ɓe maayi. ²⁷ Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oon du maayi. ²⁸ Ndelle nyannde ummital, moy e njeddo been laatotoo goroo debbo oon? Sabo ɓe fuu ɓe ndewliino mo.

²⁹ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—On woofuɓe, sabo on anndaa Binndi diin, on anndaa baawde Laamdo du. ³⁰ Sabo si maayɓe ummitake, worɓe ɓanjataa, rewɓe ɓanjataake. Be laatoto hono maleyka'en wonɓe dow kammu ni. ³¹ Woodi, e haala ummital maayɓe, yalla on njanngaay ko Laamdo wi'i on duum naa? O wi'i: ³² «Miin woni Laamdo Ibrahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»† Laamdo wo Laamdo wuurɓe, wanaa Laamdo maayɓe.‡

³³ Nde jamaa keewdo oon nannoo waaju makko oon fu, dum haaynii dum'en sanne.

*Haala yamiroore burnde fuu manngu
(Marku 12.28-34, Lukka 10.25-28)*

* **22:24** Fillitagol Tawreeta 25.5. † **22:32** Wurtagal 3.6. ‡ **22:32** Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko ɓooyi. Ko Laamdo wi'i wo Laamdo maɓɓe duum, holli iɓe mbuuri.

³⁴ Nde Farisa'en been nannoo Iisaa deyyinirii Saduki'en been e haala fu, 6e kawriti. ³⁵ Gooto ma66e jannginoowo Tawreeta na yidi tuufinde mo, yami mo, wi'i:

³⁶ —Moodibbo, ndeye woni yamiroore burnde fuu manngu e ley Tawreeta?

³⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa e bernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkillo maa fuu. § ³⁸ Nde woni yamiroore arandeere, burnde fuu manngu. ³⁹ Inan yamiroore dida6erde hono mayre: «Njidiraa gondo maa no njidirdaa hoore maa ni.»* ⁴⁰ Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe deen fuu e jamirooje didi deen njowii.

*Kabaaru Almasiihu e Daawda
(Marku 12.35-37, Lukka 20.41-44)*

⁴¹ Ko Farisa'en been kawriti toon duum, Iisaa yami 6e, wi'i:

⁴² —Dume miiludon e Almasiihu oon? Wo o taan moy?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—O taan Daawda.

⁴³ O wi'i 6e:

—Ko Daawda haaliri baawde Ruuhu duum, noy noddiri Almasiihu «Joomiraado»? Sabo o wi'ii:

⁴⁴ «Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

faa mi wada njaabaa way6e ma.»†

⁴⁵ Woodi, Daawda ina noddira mo «Joomam». Ndelle noy o laatortoo taanum?

§ **22:37** Fillitagol Tawreeta 6.5. * **22:39** Lewinkoo6e 19.18.

† **22:44** Jabuura 110.1.

⁴⁶ Be fuu 6e kunngei jaabaade mo faa'e. Caggal nyannde ndeen, fay gooto suusaay yamude mo yamde godde katin.

23

No Iisaa feliri janninoobe Tawreeta e Farisa'en (Marku 12.38-39, Lukka 11.39-52, 20.45-46)

¹ Ndeen, Iisaa haalani jama'aje deen e taal-ibaa6e muudum been, wi'i:

² —Janninoobe Tawreeta e Farisa'en been kal-finaama njanngina Tawreeta Muusaa. ³ Saabe duum, odon kaani ja6ande 6e, ngadon huunde fuu ko 6e mbi'i on. Ammaa taa nyemmbiton golle ma66e, sabo 6e ngadataa ko 6e mbaajotoo duum. ⁴ Be ka66an donje teddude, 6e mbakkina yim6e, ammaa 6e njidaa meemirde de fay e hoore honndu faa 6e mballa dum'en. ⁵ Huunde fuu ko 6e ngadata, 6e ngadiran dum faa 6e nji'ee. Dum wadi de i6e ka66a talki mawdi, i6e njuutina bukki saayaaji ma66e faa ina ndaasoo. ⁶ I6e njidi joodorde burde teddude si 6e noddaama e nokkuuje nyaamdu teddude. I6e njidi joodorde burde teddude ley cuudi baajordi. ⁷ I6e njidi jowteede jowtaali teddude ley luumooji e noddireede «Moodibbo». ⁸ Ammaa onon kaa, taa njabee noddireede «Moodibbo», sabo Moodibbo gooto tan njogidon. Onon, on fuu wo on sakiraa6e. ⁹ Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru.* Sabo Baabiiwo gooto tan njogidon, gondo dow kammu

* **23:9** Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru de konngol ngol waraay wi'ude neddo soowa bammum. Ngol haali haala hooree6e diina fonndu6e ko'e mu66en e baabiraaku Laamdo.

oon. ¹⁰ Taa njabee noddireede «Hooreejo». Sabo Hooreejo gooto tan njogidon, oon woni Almasiihu. ¹¹ Burdo teddude hakkunde moodon laatoo golloowo moodon. ¹² Toownudo hoore muudum fuu, leeyinte. Leeyindo hoore muudum fuu, toownete.

¹³ Bone woodanii on onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon cokana yimbe dammbugal laamu Laamdo ngaal. On naatataa, on accataa naatoobe naata. [¹⁴ †]

¹⁵ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon njiiloo e leyde, odon peyyita maayooji faa kebon tuubudo gooto. Si on kebii dum fu, odon ngada dum bii jahannama faa bura on bonde kile didi.

¹⁶ Bone woodanii on, onon wumbe dowoobe yimbe! Odon mbi'a: «Si neddo hunorake suudu dewal mawndu nduun fu wo bolum, ammaa si hunorake kanje suudu dewal mawndu oon, hunayeere mum nanngan dum.» ¹⁷ Majjube, wumbe! Dume buri teddude: kanje oon naa suudu laabinooru kanje oon nduun? ¹⁸ Odon mbi'a katin: «Si neddo hunorake hirsirde ndeen fu wo bolum, ammaa si hunorake sadaka gondo dow mayre oon, hunayeere mum nanngan dum.» ¹⁹ Wumbe! Dume buri teddude: sadaka oon naa hirsirde laabinoore sadaka oon ndeen? ²⁰ Ndelle, neddo fuu kunoriido hirsirde ndeen, hunorake nde, kayre e huunde

† **23:14** E dereeji booydi, goddi ina beyda aaya 14: Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon nyaama jawdi rewbe 6e goriraabe mubben maayi, odon njuutina du'aawuuji moodon faa nanndinkinodon e lobbuwe. Saabe majjum, on keban jukkungo burngo fuu bonde.

fuu ko yowii e mayre. ²¹ Neddo fuu kunoriido suudu dewal mawndu nduun, hunorake ndu, kayru e Laamdo gondo ley mayru oon. ²² Neddo fuu kunoriido kammu, hunorake joodorgal Laamdo ngaal e Joodiido e maggal oon.

²³ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon ittana Laamdo jakka fay naanaa e haakorooji moodon goddi, ammaa odon njeeboo ko buri fuu teddude e Jamirooje deen. Dum woni gollirde dartaare e yurmeende e goondinal. Wo kanjum kaannodon wafude tawee on njoppaay ko heddi duum. ²⁴ Onon wumbe dowoobe yimbe! Si mbuubu saamii e njaram moodon, on ciwan itton dum, de odon moda ngeelooba!

²⁵ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon lawya caggal kore e caggal kaake, de ley majje ina heewi ko hemraa nguyka e muuyo bonngo. ²⁶ Farisanke bumdo! Lawyu ley kore tafon, ndeen caggal toon du laaban.

²⁷ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon nanndi e caabeeje dawninaade, de dow muβben woodi, tawee ley muβben ina heewi yi'e maaybe e ko tuuni fuu. ²⁸ Onon du, wo hono noon nanndudon: e jiide gite odon nanndi e fonnditiibe, ammaa ley moodon ina wi'i pet naafikaaku e oonyaaare.

²⁹ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon moyyintinoo caabeeje annabaabe, odon nardina caabeeje fonnditiibe wobbe. ³⁰ Odon mbi'a: «Sini min kawriino e jamaanu maamiraaabe amin,

min ndufidataano e maɓɓe yiyam annabaabe.»
³¹ Ndelle, odon ceedanoo ko'e moodon wo on
 ɓiɓɓe warannoobe annabaabe been. ³² Ndelle,
 njottinee ko maamiraabe moodon puɗɗunoo!
³³ Onon bolle, ɓiɓɓe poosoke! Walaa fuu no
 ndaɗiron halkere jahannama. ³⁴ Dum waɗi de
 mido nulda on annabaabe e jom'en hakkillo e
 jannginoobe. On mbaran woɓɓe maɓɓe, tonton
 woɓɓe maɓɓe, piyon woɓɓe maɓɓe dorri e ley
 cuudi mon baajordi, ndiiwon dum'en hakkunde
 wuro e wuro. ³⁵ Njomnitaari yiyam fonnditiibe
 ndufaadam e adunaaru ndu daam fuu yeccoto
 dow moodon, gilla yonki Haabiila ponnditiido oon
 faa yonki Jakariyaa ɓii Barakiya mo mbarnodon
 hakkunde suudu dewal mawndu e hirsirde oon.
³⁶ Goonga kaalanammi on: jukkungo majjum fuu
 saaman dow yimɓe jamaanu o!

*No Iisaa woyri yimɓe Urusaliima
 (Lukka 13.34-35)*

³⁷ –Kay Urusaliima, Urusaliima! Ada wara
 annabaabe, ada warda nulaabe to maa kaaye!
 Kile keewde njidumi hawrundurde ɓiɓɓe maa
 hono no cofal hawrundurta coppi muudum ley
 bippeelee mum ni. De on njaɓaay. ³⁸ Paamon,
 Laamdo yoppidii on e suudu mon, wo ndu win-
 nde. ³⁹ Mido wi'a on: gilla joonin, on nji'ataa kam
 katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke
 woodanii gardo e dow innde Joomiraado!»

24

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode

*adunaaru**(Marku 13.1-13, Lukka 21.5-19)*

¹ Nde Iisaa yaltunoo suudu dewal mawndu ina yaha ndeen, taalibaaɓe muudum ɓattitii ɗum, kolli ɗum nyimngo ley galle mayru. ² O wi'i ɓe:

—On nji'ii kujje ɗe fuu naa? Goonga kaalanammi on: fay hayre wootere heddataako ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.

³ Caggal ɗuum, Iisaa joodowii dow waamnde wi'eteende Jaytun. Taalibaaɓe muudum ngari to muudum kam'en tan, mbi'i ɗum:

—Humpitin min nde ɗum waɗata. Maande ndeye hollata gartol maa, kam e timmoode adunaaru?

⁴ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Ndeentee taa fay gooto wosina on e goonga.

⁵ Sabo heewɓe ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni Almasiihu oon.» Be mbosinan yimɓe heewɓe. ⁶ On nanan kabaaru bolwole gadaade e anniyaade, ammaa taa kulee! Ina tilsi ɗum waɗa, de ɗum wanaa timmoode tafon. ⁷ Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu. Rafooji ngadan, leydi dimmboto e nokkuuje feere feere. ⁸ Dum kaa fuu wo hono fuddoode njatawere ɓeynoowo ni.

⁹ Ndeen, yimɓe njaaran on caredon faa torredon, mbaredon. Lenyi diin fuu mbanyan on saabe am. ¹⁰ Wakkati oon, heewɓe pergoto njoppa goondinal muɓɓen, ina njambundura, ina mbanyunduri. ¹¹ Annabaaɓe fewreeɓe heewɓe ɓangan, kiila heewɓe. ¹² Bonandaaji keewan faa njinngu yimɓe heewɓe ɓuytoo. ¹³ Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee. ¹⁴ Kabaaru Lobbo haala laamu Laamɗo

o gooynete e adunaaru ndu fuu, faa lenyi fuu keba seedaaku nguun. Ndeen adunaaru timmata.

*Haala torra mawdo e gartol Almasiihu
(Marku 13.14-27, Lukka 21.20-28)*

¹⁵ —On nji'an «huunde nyiddiniinde bonnoore»*
nde annabi Daniyiila haalnoo kabaaru muudum.
Huunde ndeen darnete dow nokkuure seniinde
ndeen.† (Janngudo dum fuu, faama maanaa maj-
jum.) ¹⁶ Ndeen, tawaabe ley Yahuudiya fuu
ndoggira baamle. ¹⁷ Tawaado dow suudu, taa
wi'a jippoto hooya gineeji ley suudu muudum.
¹⁸ Tawaado ngesa, taa yeccoo faa hooyowa saaya
muudum. ¹⁹ Kay, debereedu'en e musinteebe
njaran torra ley balde deen! ²⁰ Naaree Laamdo
taa doggudu moodon laatoo wakkati dabbunde
naa nyalaande fowteteende. ²¹ Sabo ndeen, torra
mawdo wadan mo hono muudum wadaay gilla
fuddoode adunaaru faa joonin, woodi du hono
muudum wadataa abada katin. ²² Sini tawiino
balde deen ndabbindinaaka, fay gooto hisataano.
Ammaa Laamdo rabbindinii de saabe subaabe
muudum. ²³ Wakkati oon, si goddo wi'ii on: «Ndaa-
ree! Inan Almasiihu do», naa «Inani mo to», taa
ngoondinee. ²⁴ Sabo almasiihu'en fewreebe e
annabaabe fewreebe bangowan, ngada maandeeji
mawdi e kaayeeffiji faa majjina fay subaabe been,
si na laatoo. ²⁵ Paamee wooda. Mi haalanii on
gilla dum waraay. ²⁶ Si yimbe mbi'ii on: «Inani

* **24:15** Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11. † **24:15** Do Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankoo6e. Ko o sappinoo dum wadii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartin katin.

mo ley ladde», taa njehee. Naa si 6e mbi'ii: «Inani mo ley cuudi toon», taa ngoondinee. ²⁷ Si goonga, no mayyere yaynirta e kammu gilla lettugal faa gorgal ni, hono noon Bii Neddo wardata. ²⁸ To ko saadi woni fuu, toon jigaaje kawritata.

²⁹ —Wakkati gooto, caggal torra balde deen, naange ni66an, lewru selan yaynude, koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu deen ndimmboto.‡ ³⁰ Wakkati oon, maande Bii Neddo oon 6angan dow kammu, lenyi adunaaru diin fuu mboyan mettorgal. Be nji'an Bii Neddo oon, ina wara e duule, ina warda e baawde e teddeengal manngal. ³¹ Buututal manngal fuufete, de o nula maleyka'en makko lettugal e gorgal, hordoore e so66iire, kawrundura su6aa6e makko 6een gilla to adunaaru fuddi faa to haadi.

Banndol dow yibbi

(Marku 13.28-31, Lukka 21.29-33)

³² Ekitee ko yibbi hollata: si licce makki keyditii, haakorooji makki du mbilitii fu, ofon anndi ndunngu 6adake. ³³ Noon du, si on nji'ii kulle deen fuu, annditon wakkati oon 6adake, imo woni e dammbugal galle. ³⁴ Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa tawee kulle deen fuu ngadaay. ³⁵ Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamdo

(Marku 13.32-37, Lukka 17.26-30, 34-36)

³⁶ —Ammaa nyalaande ndeen e wakkati oon fay gooto anndaa dum, wanaa maleyka'en won6e

‡ 24:29 Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10.

dow kammuuli, wanaa Biddo oon. Walaan andudo dum si wanaa Baabiiwo oon. ³⁷ Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu, noon du laatortoo si Bii Neddo warii. ³⁸ E ley nyalaade deen fadde ilam tuufaandu daam warude, yimbe ina nyaama, ina njara, ina banja, ina banjee, faa nyannde Nuuhu naati laana kaan. ³⁹ Be paamaay faa'e faa ilam tuufaandu daam wari, yooli be fuu. Garol Bii Neddo du, hono noon laatortoo. ⁴⁰ Wakkati oon, worbe dido tawdete ley ngesa. Gooto mubben hooyete, gooto du yoppee. ⁴¹ Rewbe dido undoo be tawete dow unirde. Gooto mubben hooyete, gooto du yoppee. ⁴² Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata. ⁴³ Paamee dum do: si jom galle ina anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, waalan hakkilde, yop-pataano o naata suudu muudum. ⁴⁴ Ndelle, onon du cegilee, sabo Bii Neddo waran e wakkati mo on miilaaki.

*Haala golloowo koolniido e golloowo bondo
(Lukka 12.41-48)*

⁴⁵ —Ndelle, moy woni golloowo koolniido, jom hakkillo? Oon woni mo joomum halfini golloobe muudum faa hokka dum'en nyaamdu mubben e wakkati kaando. ⁴⁶ Barke woodanii golloowo mo joomum warti, tawi ina wada no yamiraa noon. ⁴⁷ Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfinan mo jawdi muudum fuu. ⁴⁸ Ammaa si golloowo oon wo bondo, wi'ii ley bernde mum joomum booyan wartaay, ⁴⁹ de fuddi ina fiya banndiraa be muudum golloobe, ina nyaamda ina yarda e sulotoobe, ⁵⁰ ndeen kaa, joomiiko wartin nyalooma mo o anndaa e wakkati mo o miilaaki. ⁵¹ Joomiiko

oon jukkoto mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde munaafiki'en. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni.

25

Bann dol haala surbaaƙe sappo

¹ –Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono surbaaƙe sappo hooyube fitillaaji muɓɓen de njehi faa njaɓɓowoo ɓaɗudo.* ² Njjoyo maɓɓe ngalaa hakkillo, njjoyo maɓɓe du ina ngoodi hakkillo. ³ Be ngalaa hakkillo been kooyi fitillaaji tawi njooɓaaki nebbam. ⁴ Jom'en hakkillo been kaa njaadi paali nebbam e fitillaaji muɓɓen. ⁵ Nde ɓaɗudo oon jengunoo waraay ndeen, ɓe fuu ɓe ŋoŋi, ɓe daanii. ⁶ Faa hakkunde jemma, yeewnaango nanaa, wi'i: «Inan ɓaɗudo oon! Njaltee! Njaɓɓowee mo!» ⁷ Ndeen surbaaƙe been fuu pini, ina moyyina fitillaaji muɓɓen. ⁸ Surbaaƙe ɓe ngalaa hakkillo been mbi'i jom'en hakkillo been: «Njedee min nebbam moodon daam, sabo inan fitillaaji amin ina nyifa.» ⁹ Jom'en hakkillo been njaabii, mbi'i: «Gasataa, sabo ko min njogii duum heyataa en, en fuu. Njehee to sonnoobe, coodowon!» ¹⁰ Ko ɓe njehi faa ɓe coodowa nebbam duum, ɓaɗudo oon yottii. Segilinoobe been naatidi e makko e ley suudu weltaare nduun, de dammbugal ngaal ommbaa. ¹¹ Faa ɓooyi seeda, surbaaƙe heddiibe ɓe cegilaaki been ngarti, keddiina noda, ina mbi'a: «Joomii amin, joomii amin, omtan min!» ¹² Ammaa

* **25:1** E al'aada Alhuudiyankooɓe ɓaɗudo ina yaada e yigiraabe jom suudu muudum, sabo kam'en ndammata dum.

o jaabii 6e, o wi'i: «Goonga kaalanammi on: mi anndaa on.»

¹³ Iisaa sakitii wi'i:

—Kakkilon ndelle, sabo on anndaa nyalaande naa wakkati mo Bii Neddo wartata oon.

Banndol haala golloo6e tato
(Lukka 19.11-27)

¹⁴ —Laamu Laamdo ina nanndi e gorko cegiliido faa dilla, noddi maccu6e mum, de halfini dum'en jawdi mum. ¹⁵ O halfini gooto ma66e mutakal kanje keme joy, goddo keme didi, tata6o oon hemre, mono fuu ko fotata e muudum. Caggal duum, o dilli. Wakkati oon ni, ¹⁶ kalfinaado mutakal kanje keme joy oon yehi luumorii dum, he6i mutakal keme joy godde. ¹⁷ Jom keme didi oon du wadi noon, tinii kam du mutakal keme didi godde. ¹⁸ Ammaa jom mutakal hemre oon yehi wasowi ngayka, uwi toon ko joomum oon hokkunoo dum.

¹⁹ Faa 6ooyi caggal majjum, joomii 6e oon warti, noddi 6e, faa ndaara hiisa ceede deen.

²⁰ Kalfinaado mutakal kanje keme joy oon wari, waddi mutakal keme joy godde, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal keme joy. Ndaar, mi tinorake de mutakal keme joy godde.» ²¹ Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccudo lobbo, koolniido. Saabe a hoolnake e ko famdi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa ceyododen!»

²² Kalfinaado mutakal keme didi oon wari kam du, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal kanje keme didi. Ndaar, mi tinorake de mutakal keme didi godde.» ²³ Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccudo lobbo, koolniido. Saabe a hoolnake e ko famdi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa

ceyododen!» ²⁴ Kalfinaado mutakal kanje hemre oon wari kam du, wi'i: «Joomam, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada taya ko a aawaay, ada hawrundura to a sarkaay aawdi. ²⁵ Saabe dum, kulumi, njahumi iroyimi kanje maa oon. Haya, inan giney maa.» ²⁶ Joomiiko jaabii mo, wi'i: «Maccudo bondo, jaaydo! Ada anndunoo mido taya ko mi aawaay, mido hawrundura to mi saakaay aawdi. ²⁷ Ndelle, ada haannoo wattude kanje am oon to tinoobe buudi, faa danya ko tinoriimi si mi wartii. ²⁸ Joonin, teetee mo mutakal hemre kanje oon, kokkon dum jom mutakal kanje keme joy oon. ²⁹ Sabo jogiido fuu beydante faa heewa. Ammaa mo walaa oon, fay seeda ko jogii duum teetete. ³⁰ Maccudo jaaydo oon kaa, paddee dum yaasin e ley nimre ndeen. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni.»

No Bii Neddo oon sarortoo yimbe fuu

³¹ —Nde Bii Neddo wardi e teddeengal muudum, kam e maleyka'en fuu, joodoto e joodorgal laamu muudum teddungal ngaal. ³² Yimbe adunaaru been fuu kawrundurte yeeso makko, o sennda be hono no duroowo senndirta baali e be'i ni: ³³ o heedina baali diin e junngo makko nyaamo, o heedina be'i diin e junngo makko nano. ³⁴ Ndeen Kaananke oon wi'ata wonbe junngo mum nyaamo been: «Ngaree, onon be Baaba am barkini, njabee laamu mo ndesanadon gilla e fuddoode adunaaru ndu. ³⁵ Sabo mi yolbiino, de on nyaamnii kam. Mi domdiino, de on njarnii kam. Mi laatakeno beero, de on nja66ake kam. ³⁶ Mi holiino, de on koltinii kam. Mi nyawiino, de on cawrii kam.

Mi uddanooma ley kasu, de on ndaarowii kam.»
³⁷ E wakkati oon, fonnditiibe been njaabotoo mo, mbi'a: «Joomiraado, ndey min nji'i ada yolbi, de min nyaamni ma naa ada domdi, de min njarni ma? ³⁸ Ndey min nji'i a beero, de min njaabii ma, naa a koldo, de min koltini maa? ³⁹ Ndey min nji'i a nyawdo naa a uddaado ley kasu, de min ngari ndaarude ma?» ⁴⁰ Kaananke oon jaaboto be wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko ngadandon gooto e burdo famdude ley sakiraa be am been fu, wo miin ngadandon.»

⁴¹ Caggal duum, o wi'an wonbe junngo makko nano been: «Mboddee kam, onon hudaabe Laamdo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamdo resani Ibiliisa e maleyka'en muudum ngeen!
⁴² Sabo mi yolbiino, de on nyaamnaay kam. Mi domdiino, de on njarnaay kam. ⁴³ Mi weerino, de on njippinaay kam. Mi holiino, de on koltinaay kam. Mi nyawiino, mi uddanooma, de on ngaraay ndaarude kam.» ⁴⁴ Ndeen, be njaaboto mo kambe du, be mbi'a: «Joomiraado, ndey min nji'i ada yolbi naa ada domdi naa ada weeri naa ada holi naa ada nyawi naa ada ombaa ley kasu, de min mballaay ma?» ⁴⁵ O jaaboto be, o wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko on ngadanaay gooto e burbe famdude bee do duum, wo miin woni on ngadanaay.» ⁴⁶ Ndeen, be njahan ley jukkungo duumiingo, de fonnditiibe been keba nguurdam nduumiidam.

26

*No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa
 (Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)*

¹ Nde Iisaa timminnoo waajuuji diin fuu, wi'i taalibaaፎ muudum been:

² —Odon anndi balde didi keddanii en e iidi Faltagol*, de Bii Neddo hokkitirte faa tontee e leggal palaangal.

³ E wakkati oon, hooreeፎe almaami'en e mawፎe Alhuudiyankooፎe been kawritowi galle Almaami Mawdo bi'eteedo Kayafas. ⁴ Be fuu be ndawridi faa be nanngira Iisaa hiila, be mbara dum. ⁵ Ammaa be mbi'i:

—Taa ngaden dum ley iidi ndi de yimፎe muurta.

*No debbo joordi nebbam uurdam dow Iisaa
(Marku 14.3-9, Yuhanna 12.1-8)*

⁶ Tawi Iisaa ina woni ley Baytaniya to suudu Simon noddirteedo ceppindo. ⁷ Debbo gomma battitii dum ina jogii faandu nebbam uurdam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ina nyaama, o joori dam dow hoore muudum. ⁸ Nde taalibaaፎe been nji'unoo dum ndeen, mettaa, ina mbi'a:

—Dume saabii de nebbam daam bonniraa ni?

⁹ Idam waawnoo sonneede ceede keewde, de ceede deen kokkee talkaaፎe.

¹⁰ Iisaa faamii ko be kaalata duum, wi'i ፎe:

—Ko wadi de odon torra debbo o? O gollanii kam gollal lobbal. ¹¹ Si goonga, talkaaፎe ina tawdee e moodon wakkati fuu. De miin kaa, mi tawdataake e moodon wakkati fuu. ¹² O joorii nebbam uurdam dam dow banndu am faa o segilanoo kam uweede.

¹³ Goonga kaalanammi on: do Kabaaru Lobbo

* **26:2** Iidi Faltagol wo miccinoori nyannde nde Laamdo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiyam mooytaa e dammbugal muudum.

waajaa e adunaaru ndu fuu, ko debbo o wafii
 duum fillitete, faa o micciteree.

No Yahuuda jamborii Iisaa
(Marku 14.10-11, Lukka 22.3-6)

¹⁴ Ndeen Yahuuda Isikariyotto, gooto e taal-
 ibaaɓe sappo e diɗo been, yehi to hooreeɓe al-
 maami'en, ¹⁵ wi'i dum'en:

—Dume kokkoton kam si mi waddanii on Iisaa?

Ndeen ɓe njobi mo buudi cardi capande tati.

¹⁶ Gilla ndeen, Yahuuda ina filoo wakkati faa jam-
 boo Iisaa.

*No Iisaa wafiri hiraande iidi Faltagol e taal-
 ibaaɓe muudum*

(Marku 14.12-26, Lukka 22.7-23, Yuhanna
13.21-30, 1 Korintunkooɓe 11.23-25)

¹⁷ Nyalaande go'aɓerde iidi buuru mo wattaaka
 rabilla, taalibaaɓe been ngari, yami Iisaa, mbi'i
 dum:

—Toy njiddaa min cegilanowe hiraande iidi Fal-
 tagol ndeen?

¹⁸ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Njehee ngalluure toon, naaton suudu maani,
 mbi'on dum: «Moodibbo wi'i wakkati muudum
 yonii. Wo to suudu maada wadata iidi Faltagol,
 kam e taalibaaɓe muudum.»

¹⁹ Taalibaaɓe been ngafi ko Iisaa yamiri dum'en,
 cegilii hiraande ndeen.

²⁰ Nde hiirnoo fu, Iisaa joododii e taalibaaɓe
 sappo e diɗo been faa ɓe kiirto. ²¹ Nde ɓe kiir-
 totonoo ndeen, o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto moodon jam-
 boto kam.

²² Be cunii sanne, heddii iŕe yamira mo gooto gooto, mono fuu ina wi'a:

—Joomam, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wi'i:

—Cuuwidindo e am junngo muudum ley le'al ngal, oon jambotoo kam. ²⁴ Tilay Bii Neddo yoppira adunaaru no haaliraa ley Binndi diin ni. Ammaa bone woodanii jambotoodo Bii Neddo oon! Gorko oon, si rimaakano fey buri woodde e muudum.

²⁵ Yahuuda jamboytoodo mo oon hooyi haala, yami mo, wi'i:

—Moodibbo, kori wanaa miin?

O jaabii dum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

²⁶ Nde 6e nyaamannoo ndeen, Iisaa hooyi buuru, yetti Laamdo, heltii, hokki taalibaabe muudum been, wi'i:

—Njabee, nyaamee. Dum woni banndu am.

²⁷ Caggal duum, o hooyi horde cabijam, o yetti Laamdo, o hokki 6e, o wi'i:

—Njaree, on fuu. ²⁸ Dum woni yiiyam am tabintinoojam amaana Laamdo. Dam rufete saabe heew6e faa hakkeeki mu6ben njaafee. ²⁹ Mido haalana on: mi yarataa cabijam dam katin si wanaa nyannde nde njardowammi e moodon kesam ley laamu Baaba am.

³⁰ Caggal 6e njimii Jabuura,† 6e njalti, 6e njehi dow waamnde wi'eteende Jaytun.

† **26:30** Al'aada Alhuudiyankoo6e woni yimude jimi Jabuura 115-118 e hiraande iidi Faltagol.

*No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa dum
(Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34, Yuhanna
13.36-38)*

³¹ Wakkati oon, Iisaa wi'i 6e:

—Ley jemma o, on fuu on njoppan kam, sabo ina winndaa: «Mi fiyan duroowo piide maayde, de coggal baali ngaal sankitoo.»‡

Iisaa 6eydi, wi'i:

³² —Ammaa nde iirtinowaami fu, mi artoyto on Galili.

³³ Ndeen Piyeer hooyi haala, wi'i mo:

—Fay si 6e fuu 6e njoppi ma, miin kaa abada mi yoppataa ma.

³⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Goonga kaalanammaami: jemma o pay, fadde ndontoori joggude a wi'an a anndaa kam kile tati.

³⁵ Piyeer wi'i mo:

—Fay si tilsi mi maaydan e maada, abada mi wi'ataa mi anndaa ma.

Taalibaa6e 6een fuu mbi'i hono noon.

*No Iisaa nyaagorii Laamdo ley Geccemane
(Marku 14.32-42, Lukka 22.39-46)*

³⁶ Caggal duum, Iisaa yottodii e ma66e nokku bi'eteedo Geccemane, wi'i 6e:

—Njoodee do, faa mi yaha mi wadowa du'aare.

³⁷ O yaadi e Piyeer e 6i66e Jebede dido 6een, 6ernde makko fuddi maatude mettorgal e kaadeefi. ³⁸ Wakkati oon, o wi'i 6e:

—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina nesa warude kam. Keddee do, ndoomidee e am, kakkilen.

‡ 26:31 Jakariyaa 13.7.

³⁹ O toowti seeda, o hippii yeeso makko e leydi, imo du'oo, imo wi'a:

—Baabiiwo, si tawii ina laato, woddinam horde torra nde. Ammaa taa laatoroo no muuyirmi, laatoroo no muuyirdaa aan.

⁴⁰ O warti, o tawi iɓe daanii. O wi'i Piyeer:

—On ngalaa semmbe faa ndoomidon e am fay haddi wawtu gooto naa? ⁴¹ Kakkilee, ndu'ee, taa on njarribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terɗe ina lokkidi.

⁴² O yehi katin, o du'ii, o wi'i:

—Baabiiwo, si tawii horde bone nde waawaa woddineede si wanaa mi yara dum fu, muuyɗe maa laato.

⁴³ O warti, o tawi ɓe daantake, sabo doyngol maɓɓe na teddi sanne. ⁴⁴ O yehi katin, o du'ii tataɓerde hono no o du'orinoo ni. ⁴⁵ Caggal dum, o warti to taalibaaɓe ɓeen, o wi'i dum'en:

—On daani, odon ɗootta naa? Ndaaree, wakkati o yottake! Bii Neddo wattete e juude luttuɓe. ⁴⁶ Ummee njehen! Inan jambotoodo kam oon ina ɓattitii.

No Iisaa nanngiraa

(Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

⁴⁷ O tilaaki haalude, faa Yahuuda, gooto e sappo e dido ɓeen, yottii ina wondi e yimɓe heewɓe jogiiɓe kaafaaje e cabbi. Wo ɓe nulaaɓe hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe. ⁴⁸ Jambotoodo mo oon hokkiino ɓe filnde, wi'i:

—Mo mucciimi fu, oon woni kanko. Nanngon dum.

49 Wakkati oon pay, Yahuuda battitii Iisaa, wi'i dum:

—Foofoo Moodibbo!

O muccii dum. 50 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Gido am, wadu ko waddi maa duum.

Wakkati oon, 6e battitii Iisaa, 6e nanngi dum, 6e tiigii dum. 51 Gooto e wondube e Iisaa been soorti kaafaahi mum, soppi maccudo Almaami Mawdo, tayi nowru muudum. 52 Ndeen, Iisaa wi'i mo:

—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muudum, sabo kamreedeo kaafaahi fuu, kaafaahi halkata dum. 53 Maa du ada miila joonin mi waawaa noddude Baaba am nulda kam ko buri konuuji sappo e didi maleyka'en naa? 54 Ammaa si dum laatorake noon, noy ko winndaa e ley Binndi diin duum tabitirta? Di mbi'ii sanaa dum laatoroo noon.

55 E wakkati oon, o wi'i jamaa oon:

—Ko wadi de ngardudon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono wo mi gujjo? Nyannde fuu mido joodinoo ley suudu dewal mawndu nduun, mido janngina, de on nanngaay kam. 56 Ammaa dum fuu wadan faa Binndi annabaa6e diin tabita.

Ndeen, taalibaa6e been fuu njoppa mo, ndoggi.

*No maw6e diina carorii Iisaa
(Marku 14.53-65, Lukka 22.54-55, 63-71,
Yuhanna 18.13-14, 19-24)*

57 Nanngube Iisaa been njaari dum to Kayafas Almaami Mawdo oon. Tawi jannginoo6e Tawreeta e maw6e lenyol been kawritii toon. 58 Piyeer le, ina jokki mo to toowti seeda, faa e taliyaare galle Almaami Mawdo oon. O naati ley

galle oon, o joododii e doomoobe been faa o yi'a no dum sakitortoo.

⁵⁹ Woodi, hooreebe almaami'en e jeyaa6e e waalde Saahii6e ndeen fuu ina piloo fewre nde pelda Iisaa faa waree, ⁶⁰ de 6e ke6aay. Fay ko heew6e ngari seedanaade mo pene duum, sabaabu baawdo warude mo fuu walaa. Sakitii, wor6e dido ngari, ⁶¹ mbi'i:

—Kanko wi'unoo imo waawi li6ude suudu de-wal Laamdo, de o nyi6too ndu ley balde tati.

⁶² Almaami Mawdo oon ummii, wi'i Iisaa:

Walaa ko njaabotodaa naa? Ko yim6e 6e ceedante duum wo dume?

⁶³ Dum fuu imo deyyinii. Almaami Mawdo oon wi'i mo:

—Mido yamire e innde Laamdo buurdo, kaalanaa min si tawii aan woni Almasiihu, Bii Laamdo oon.

⁶⁴ O jaabii dum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali. Katin, mido wi'a on: gilla joonin, on nji'an Bii Neddo ina joodii gere nyaamo Jom baawde oon. O warowan dow duule kammu.

⁶⁵ Haalaaji makko diin metti Almaami Mawdo oon faa seeki kaddule muudum, wi'i:

—O mbonkake Laamdo! Walaa fuu ko kaa-jaraden seedee6e katin! On narii noppi moodon ko o mbonkii Laamdo duum. ⁶⁶ Dume miilidon?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Imo haani wareede.

⁶⁷ Caggal duum, 6e tutti e yeeso makko, 6e culkii mo. Wob6e ma66e ina peenya mo, ⁶⁸ ina mbi'a:

—Hey Almasiihu! Si a annabaajo, haalan min moy fiyi ma!

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(*Marku 14.66-72, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27*)

⁶⁹ Tawi Piyeer ina joodii yaasin suudu nduun ley taliyaare galle oon. Gooto e horbe wonbe doon battitii mo, wi'i:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinkeejo oon.

⁷⁰ O yeddi dum hakkunde yimbe fuu, o wi'i:

—Mi faamaay ko kaalataa duum.

⁷¹ Caggal duum, o fonndii to dammbugal galle toon. Kordo goddo yi'i mo, wi'i wonbe doon been:

—Gorko o ina wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.

⁷² Piyeer yeddi katin, wi'i:

—Mi hunake, mi anndaa gorko o.

⁷³ Faa booyti seeda, dariibe doon been battii Piyeer, mbi'i dum:

—Tannyoral, aan du wo a gooto maabe, sabo demngal maa ngal hollii to yuurudaa.

⁷⁴ E ley duum, Piyeer fuddi hunaade e huttaade, ina wi'a:

—Mi anndaa gorko o!

Wakkati oon pay, ndontoori joggi. ⁷⁵ De Piyeer miccitii ko Iisaa wi'unoo duum: «Fadde ndontoori joggude, a wi'an a anndaa kam kile tati.» O wurtii yaasin, imo woya bojjii cattudi.

27

No Iisaa yaariraa to Pilaatu

(*Marku 15.1, Lukka 23.1-2, Yuhanna 18.28-32*)

¹ Gilla fajiri, hooreebe almaami'en e mawbe lenyol been fuu kawriti, ndarni anniya warude

Iisaa. ² Be kaḅḅi mo, 6e njaari mo, 6e ngatti mo e juude Pilaatu goforneer oon.

*No Yahuuda maayiri
(Golle Nulaaḅe 1.18-19)*

³ Nde Yahuuda jambiido Iisaa oon yi'unoo no Iisaa saroraa wo bareteedo fu, mimsiti. O wartiri buudi cardi capande tati diin to hooreeḅe almaami'en e mawḅe lenyol ḅeen. ⁴ O wi'i dum'en:

—Mi luttii ko njambiimi mo walaa feloore duum!

Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Ko jomi min? Wo aan dum woodani.

⁵ Yahuuda faddi ceede deen ley suudu dewal mawndu nduun, dilli. Ndeen yehi, hooyi boggol, waritowii. ⁶ Hooreeḅe almaami'en ḅeen kooyi ceede deen, mbi'i:

—Dagaaki ceede de ngattee ley keesu oon, sabo wo dum njobdi yiyyam.

⁷ Be ndawridi dow majjum, de 6e kooyi ceede deen, 6e coodi ngesa mahoowo loode, 6e ngadi nga caabeeje weerḅe. ⁸ Dum wadi de ngesa ngaan ina wi'ee «Ngesa Yiiyam» faa hannden. ⁹ Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan tabintiniraa nde wi'unoo:

«Be kooyii buudi cardi capande tati,
coggu mo yimḅe Israa'iila kiisorii yonki makko,

¹⁰ 6e coodi dum ngesa mahoowo loode,
hono no Joomiraado yamiri kam ni.»*

*No Pilaatu yamiri Iisaa
(Marku 15.2-5, Lukka 23.3-5, Yuhanna 18.33-38)*

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13, 32.6-9.

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oon. Oon yami mo, wi'i:

—Aan woni kaananke Alhuudiyankooḅe oon naa?

O jaabii, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

¹² Ammaa nde hooreeḅe almaami'en e mawḅe lenyol ḅeen pelannoo mo ndeen, o nootaaki fay huunde. ¹³ Ndeen Pilaatu wi'i mo:

—A nanataa ko ḅe ceedante ḅuum fuu naa?

¹⁴ Ammaa o jaabaaki faa'e. Dum haaynii goforneer oon sanne.

No Iisaa saroraa wo bareteedo
(Marku 15.6-15, Lukka 23.13-25, Yuhanna 18.39-19.16)

¹⁵ Wakkati Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina woowi yoofande yimḅe ḅeen kasuujo gooto mo njidi yoofaneede. ¹⁶ Wakkati oon, ina woodi kasu-
ujo jom innde, bi'eteedo Iisaa Barabas. ¹⁷ E ley ko jamaa oon hawriti ḅuum, Pilaatu yami ḅe, wi'i:

—Moy njidudon mi yoofana on: Iisaa Barabas naa Iisaa bi'eteedo Almasiihu oon?

¹⁸ Si goonga, Pilaatu faamii wo kiram wadi de ḅe kokkitiri Iisaa. ¹⁹ Katin du, wakkati o joodinoo ley sarordu oon, jom suudu makko neli e makko, wi'i:

—Cela gorko ponnditiido oon, sabo jemma han-
kin koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hooreeḅe almaami'en e mawḅe lenyol ḅeen ndunyi jamaa oon nyaagoo Pilaatu yoofana ḅe Barabas, de wara Iisaa. ²¹ Goforneer oon yamtindii ḅe:

—Moy e dido ḅeen njidudon mi yoofana on?

Be njaabii, ḅe mbi'i:

—Barabas!

²² Pilaatu yami 6e, wi'i:
—Ndelle, noy ngadammi Iisaa bi'eteedo Almasi-ihu oon?

Be fuu 6e njaabii, 6e mbi'i:
—Tontu mo e leggal palaangal!

²³ O yami 6e, o wi'i:
—Dume o wadi ko boni?
De 6e beydi yeewnaade semmbe, i6e mbi'a:
—Tontu mo e leggal palaangal!

²⁴ Ndeen Pilaatu yi'i walaa ko waawi, tawi du murterere ina ummoo. O hooyi ndiyam, o looti juude makko yeeso yim6e 6een, o wi'i 6e:
—Miin kaa, baka am walaa e rufugol yiiyam gorko o. Wo onon dum woodani.

²⁵ Be fuu 6e njaabii, 6e mbi'i:
—Yiiyam makko ina yowii dow amin, minen e 6i66e amin!

²⁶ Ndeen, Pilaatu yoofani 6e Barabas, de yamiri Iisaa fiyee dorri. Caggal duum, o hokkitiri dum tontowee e leggal palaangal.

*No sordaasiibe njalnorii Iisaa
(Marku 15.16-20, Yuhanna 19.2-3)*

²⁷ Sordaasiibe goforneer 6een njaari Iisaa to galle laamorde ley hu6eere toon. Be ngaddi fedde sordaasiibe 6een fuu piilii mo. ²⁸ Be 6orti mo kaddule makko, 6e 6orni mo saaya mbodeeha.†

²⁹ Caggal duum, 6e canyi taarde gi'e, 6e kippi e hoore makko, 6e ngatti loosol e junngo makko nyaamo. Ndeen 6e kofii yeeso makko, i6e njal-noroo mo, i6e mbi'a:

—Foofoo, kaananke Alhuudiyankoo6e!

† **27:28** Wakkati Iisaa, saaya mbodeeha wo saaya ka kaananke 6ornotoo.

³⁰ Be tutti dow makko, 6e kooyi loosol ngool i6e piya mo hoore. ³¹ Nde 6e tilinoo jalnoraade mo ndeen, 6e itti saaya kaan, 6e 6orni mo kaddule makko. Ndeen 6e njaari mo faa 6e tontowa mo e leggal palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

³² Nde 6e njaltannoo ngalluure ndeen fu, 6e kawri e gorko jeyaado Sireene bi'eteedo Simon. Sordaasii6e 6een ndooldi mo o wakkoo leggal Iisaa palaangal ngaal. ³³ Be njottowii nokku bi'eteedo Golgata (maanaa majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»). ³⁴ Be kokki Iisaa cabijam njil-lunduraadam e kaankaanngel faa o yara. Nde o meedunoo dum ndeen, o salii yarude.

³⁵ Nde 6e tontunoo mo e leggal palaangal ndeen, 6e pecciri kaddule makko cumnal. ³⁶ Caggal duum, 6e njoodii toon i6e ndooma mo. ³⁷ Be mbinndi sabaabu ko tonti mo, 6e takki dum do ti-
imtude hoore makko doon. Binndi dow maggal na mbi'a: O WO IISAA, KAAANANKE ALHUUDIYANKOO6E.
³⁸ Tawi du, yanoo6e dido tontidaa e makko, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko.
³⁹ Yim6e faltotoo6e doon 6een ina njenna mo, ina ndimmba ko'e mu66en, ⁴⁰ ina mbi'a:

—Aan liboowo suudu dewal mawndu de nyi6too ndu ley balde tati, dannu hoore maa! Si wo a Bii Laamdo, jippa leggal palaangal ngal!

⁴¹ Hono noon, hooree6e almaami'en e janngi-noo6e Tawreeta e maw6e lenyol 6een fuu ina njal-noroo mo, ina mbi'a:

⁴² —O dannii woḅḅe, de o waawaa dannude hoore makko. Wo o kaananke Israa'iila. Jonle, o jippoo leggal palaangal ngal, faa ngoondinen mo. ⁴³ O halfinii hoore makko Laamdo. Laamdo hisina mo joonin si na yidi mo. Sabo o wi'ii wo o Bii Laamdo.

⁴⁴ Yanoobe tontaaḅe dakkol makko been du ina mbonkoroo mo noon.

Haala maayde Iisaa

(Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)

⁴⁵ Gilla hakkunde naange, nimre wadi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.

⁴⁶ Wakkati yamnde tati kiiral naange, Iisaa feekii feekaango toowngo, wi'i:

— *Eli, Eli, lama sabaktani?* (Dum na fiirta «Laamdo am, Laamdo am! Dume saabii de njoppudaa kam?») ⁴⁷ Nde woḅḅe dariibe toon been nannoo dum ndeen, mbi'i:

—Wo annabi Iliyaasa o noddata!

⁴⁸ Wakkati oon ni, gooto doggi waddowi tekkere, suuwi nde e ndiyam lammudam, haḅḅi nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta. ⁴⁹ Ammaa heddiibe been mbi'i:

—Yoppu. Ndaaren yalla Iliyaasa waran danna mo.

⁵⁰ Caggal duum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de yoofi yonki muudum.

⁵¹ Wakkati oon, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla dow faa ley, laatii taye didi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii. ⁵² Caabeeje uditii, de seniiḅe maaynoobe heewe iirtii. ⁵³ Caggal ko Iisaa iirtii duum, 6e njalti e caabeeje deen, 6e

naati ngalluure seniinde ndeen. Yimbe heewbe nji'i be.

⁵⁴ Sordaasiibe doomuibe Iisaa been e hooreejo mu6ben nji'ii no leydi dimmborii e ko wadi duum fuu. Be kuli sanne, be mbi'i:

—Si goonga ni, o wo Bii Laamdo!

⁵⁵ Rewbe heewbe ina ngoni to toowti, ina kaynoo. Wo be jokkunoo6e Iisaa gilla Galili faa be ngollana dum. ⁵⁶ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufi, kam e inna bi66e Jebede ina ngoni hakkunde ma66e.

*No 6anndu Iisaa wattiraa e saabeere
(Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56, Yuhanna
19.38-42)*

⁵⁷ Nde hiirnoo fu, gorko jom jawdi jeyaado Ari-matiya wari. Imo wi'ee Yuusufi. Kam du wo taalibaajo Iisaa. ⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o naarii dum 6anndu Iisaa. Pilaatu yamiri o hokkee ndu. ⁵⁹ O hooyi 6anndu nduun, o fili dum e kasanke keso. ⁶⁰ O watti dum e saabeere heyre nde o wasannoo hoore makko e hayre. Caggal duum, o talliti hayre teddunde, o uddiri dammbugal saabeere ndeen, o dilli. ⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oon ina njoodii doon, ina kucciti e saabeere ndeen.

No sordaasiibe ndoomiri saabeere Iisaa
⁶² Jaango majjum wo nyalaande fowteteende. Hooree6e almaami'en e Farisa'en kawriti to Pilaatu, ⁶³ mbi'i dum:

—Joomii amin, min miccitake kiiloowo yimbe oon wi'iino nde wuurnoo ndeen, balde tati caggal maayde muudum iirtoto. ⁶⁴ Ndelle, njamiraa saabeere ndeen doomee faa nyalooma tata6o oon

faltoo, taa taalibaaḅe makko ngara mbujja ḅanndu makko mbi'a yimḅe ḅeen o ummitake hakkunde maayḅe. Ndeen kaa, hiila cakitiika kaan ḅuran arandeeha kaan bonde.

⁶⁵ Pilaatu wi'i ḅe:

—Inan sordaasi'en ndaarooḅe. Njehee, kooyee ḅum'en, ndoomira saabeere ndeen no mbaawiri fuu.

⁶⁶ Be njehi hayboyde saabeere ndeen: ḅe takki ommboode ndeen, ḅe ngadi maande dow mayre, ḅe ndarni doon sordaasiḅe ndaarooḅe.

28

No Iisaa ummintiniraa

(Marku 16.1-10, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10)

¹ Nde nyalaande fowteteende ndeen faltinoo fu, gilla naange fudaay nyannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oon njehi ndaaroyde saabeere ndeen. ² De inan, leydi dimmbii semmbe. Maleyka Joomiraado yuuri dow kammu jippii, talliti hayre ndeen joodii dow mayre.

³ Imo jalbira hono mayyere, kaddule makko du ina ndawni far, hono jalbugol daandorgal ni.

⁴ Doomooḅe ḅeen kuli sanne faa ina ndiwna, laatii hono maayḅe ni. ⁵ Maleyka oon wi'i rewḅe ḅeen:

—Onon kaa, taa kulee! Mido anndi Iisaa tontanoodo oon pilotodon. ⁶ O walaa do, o ummitake hono no o wiirunoo ni. Ngaree, ndaaree nokku do o waalinoo do. ⁷ De kenyodon, njahon, kumpitowon taalibaaḅe makko ḅeen o ummitake e maayde. Woodi, joonin o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo. Dum njoginoomi faa mi haalana on.

⁸ Rewbe dido been kenyii, ndilli to saabeere toon, ife keewi kulol e seyo manngo. Be ndoggi yaade faa be kaalanowa taalibaaɓe makko been kabaaru o. ⁹ Wakkati oon ni, Iisaa hawri e maɓɓe, wi'i be:

—Foofoo!

Be ɓattitii mo, be nanngi koyde makko, be cuji-dani mo. ¹⁰ Ndeen, o wi'i be:

—Taa kulee! Njehee mbi'owee taalibaaɓe am been njaha Galili. Toon be nji'oyta kam.

No doomoobe saabeere Iisaa been pillorii ko wadi duum

¹¹ Nde rewbe been ndillannoo ndeen, woɓɓe e sordaasiibe ndarooɓe saabeere been kooti ngalluure toon, kaalani hooreeɓe almaami'en been ko wadi duum fuu. ¹² Hooreeɓe almaami'en been kawriti e mawbe yimbe. Be ndawridi faa be kokka sordaasiibe been ceede keewde. ¹³ Be mbi'i dum'en:

—Mbi'on taalibaaɓe makko been ngarii jemma tawi odon daanii, de mbujji mo. ¹⁴ Si goforneer oon nanii dum fu, min koomtan dum, min keedana on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasiibe been nanngi ceede deen, ngadi no mbiiraa noon. Nii du haala kaan fillortee hakkunde Alhuudiyankooɓe faa hannden.

*No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe muudum
(Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaaɓe 1.6-8)*

¹⁶ Taalibaaɓe sappo e ngo'o been njehi Galili to dow waamnde nde Iisaa tindinnoo dum'en ndeen. ¹⁷ Nde be nji'unoo mo ndeen, be cujidani mo, ammaa woɓɓe maɓɓe cikkitirii. ¹⁸ O ɓattitii, o wi'i be:

—Mi hokkaama baawde fuu dow kammu e leydi. ¹⁹ Ndelle, njehee to lenyi yimbe fuu, ngadon dum'en taalibaabe am, lootiron be lootagal batisima e innde Baabiiwo e Biddo e Ruuhu Ceniido. ²⁰ Njannginon be be njokka ko njamirmi on duum fuu. Anndee, mido wondi e moodon nyannde fuu faa do adunaaru timmi.

**Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɔ Amaana
Keso
Fulfulde Burkina New Testament**

copyright © 2012 SIM International

Language: Fulfulde Burkina (Fulfulde, Western Niger)

Dialect: Burkina

Translation by: SIM International

**Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɔ Amaana
Keso**

This translation, published by SIM International, was published in 2012.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM (Mission Protestante), BP 1552, Ouagadougou 01, BURKINA FASO.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
c32b76d2-ab0d-5ad5-a698-b4140754fcc2